

נירים - אגר
אגריוג על הרגוקים אחני

"מי שיכול ליטול אחריות על הכלל כולו, ויכול לכלול בלבו את כל ישראל – הוא שראוי להיות מלך ישראל, להיות לבם של ישראל. מי שמרגיש בכאבו של הזולת, עד כדי נכונות להיות ערב עבורו... מי שמסוגל להתחבר אל הזולת, ולחוש כאילו שניהם גוף אחד ממש – הוא יהיה גם לבם של ישראל".

(הרב נבנצאל)

כי עבדך ערב את הנער הרב נבנצאל לפרשת בחוקותי

שנות העבודה הבאות לטובה.

כל ישראל ערבים - מניין?

והנה, אם נתבונן ברשימת העונשים החמורים שבתוכחה, מופיע לקראת סוף הרשימה עונש, השונה בסיבתו מקודמו: "וכשלו איש באחיו" - פרשו חז"ל: "איש בעוון אחיו". לאחר שקיבל עונש על מעשיו, נענש האדם גם על מעשי חברו. ולכאורה, הכיצד?! וכי אדם יענש על מה שאחר עשה?! - מכח תמיהה זו, הסיקו חז"ל מסקנה ברורה: "מלמד שכל ישראל ערבים

זה בזה" (שבו' לט.). כשם שערב להלואה, נתבע לעיתים על מעשי אחר - כך הוא בעם ישראל.

מהי בעצם ערבות? - אדם שנעשה ערב להלוואה שנתן צד א' לצד ב', הוא הינו הסיבה להלוואה. רק משום שצד א' האמין לו וסמך עליו, הסכים להלוות לצד ב', ובלעדיו - לא הייתה ההלוואה מתבצעת. וכיון שהערב היה הסיבה שהולידה את ביצוע ההלוואה, יתכן ויתבע גם לפרוע אותה לצד א' - למרות שלא נהנה מאותה הלוואה - וזאת במקרה שצד ב' אינו משלם; אינו ממלא את חלקו בהסכם.

מתוקף ערבות זו, איפוא, עלול יהודי להענש על חטאו של יהודי אחר.

כי במעמד סיני, העביר צד א' תורת אלקים לצד ב', וכל אדם מישראל התחייב ערבות תובענית, האומרת שהוא אחראי אישית לכך, שכל אחד משישים הריבוא המהווים את צד ב', ימלאו חלקם בהסכם (סוטה לז:). כולם היו ערבים לכולם; כולם היו סיבה לכך שה' הסכים ל"הלוות" תורה לישראל, ולכן - עלולים הם גם להתבע על-כך.

התורה לא ניתנה ליחידים, אלא לחטיבה מאוחדת של שישים ריבוא; כעת נתחדש לנו, שלאותה חטיבה היו שישים ריבוא ערבים. כל אדם, היה גם חלק מצד ב' שבהסכם, וגם ערב, לכל המרכיבים עימו את צד ב'. ואכן השורש: ערב, אינו עירבוב, חיבור; הערב מתחבר אל ההלוואה ונעשה חלק ממנה. (שתי אותיות היסוד של השורש הן ער, ומהן נגזר: ערג, כמיהה לחיבור; ערה: "מתערה כאזרח", מתחבר [נתהל' לז, לה; ערו-דם; עריות; ערך מערכה; ערם ערימה. וכדרך שורשים רבים הנושאים גם את היפוכם: עירי; "ערו ערו עד היסוד" [שם קלז, ז]; "ערער..."; "בערבה" [ירמ' יז, ו] בודד בערבה, שהיא מישור חשוף חסר עצים - כל אלה עניינם בדידות וחוסר חיבור).

אבל אשמים אנחנו על אחינו

ומעתה: מאחר והתורה היא יסוד האומה, ויסוד זה הופיע בעולם רק מתוך גיבוש וערבות הדדית, נמצא שכל ערב, כל-אחד מאיתנו, הריהו מחוייב ישירות למצב עם ישראל, ברוחניות ובגשמיות כאחד. אדם היכול לפרנס את כל עניי-ישראל - חייב לעשות זאת; תלמיד-חכם היכול לזכות את ישראל בתורה ובמצוות - חייב לעשות כן, מכוח היותו ערב ליסודו של עם-ה' בסיני. כי ערבות פרושה, שעל הערב

"זכשלוט איש באחיו כמפני חרב, ורודף אין" (ויקרא כו, לז). התוכחה הקשה שבפרשת "בחוקותי", נקראת ברוב השנים עם פרשת "בהר" ויש לפחות שלושה טעמים לצירוף פרשיות אלה דווקא:

א. חז"ל אומרים שעזרא הסופר תיקן שקיללות פרשת "בחוקותי" תקראנה לפני חג השבועות, שהוא יום-הדין לפירות האילן (ר"ה א, ב) "כדי שתכלה שנה וקללותיה"; לולא הצמדת "בחוקותי" ל"בהר", לא היתה פרשת "במדבר" מפסיקה בין הקללות לשבועות, ואין זה סימן יפה ליום שהעולם נידון בו. מטעם זה, אגב, נקרא תמיד את פרשת "ניצבים" ותוכחה בחודש אלול, לפני ראש-השנה (מגילה לא:). שני הטעמים האחרים לחיבור, נכונים בכל שתי פרשיות מחוברות:

ב. משום שהן קצרות. כדי לסיים קריאת כל התורה בשנה חייבים לצרף מספר פרשיות, וצירוף שתי קצרות מקל על השומעים.

ג. הצירוף מעיד גם על עניין פנימי המשותף לשתייהן. "ויקהל-פקודי", למשל, עוסקות בהקמת המשכן; "תזריע-מצורע" - בעניין נגע-צרעת; "אחרי מות-קדושים" - בענייני עריות; ו"ניצבים-וילך" - הן תוכחת משה לפני מותו. מכנה משותף זה, פעמים שהוא גלוי לעין, ופעמים - כמו בפרשיות שלנו - הינו מוצפן יותר:

העניין המרכזי בפרשיות "בהר-בחוקותי" - הוא השמיטה. מצווה זו מפורשת בתחילת "בהר", ואחר נסתרת ונרמזת בדברי חז"ל בלבד (ערכ' ל:); ואילו "בחוקותי", מתארת את הגמול למצווה זו: השכר שבראש הפרשה הוא על שמירתה - וכאן עדיין נסתרת השמיטה; ואילו עונש התוכחה בא על אי שמירתה, ושם שבה שבת-הארץ להגלות: "אז תרצה הארץ את שבתתיה... ואתם בארץ אויבכם (שם, לד).

תורה - חייבים לרכוש בעמל

בנוסף לעניין השמיטה, באה התוכחה על ביטול-תורה; וכמוכח מן הפסוקים: "אם בחוקותי תלכו" - שתהיו עמלים בתורה" (ויקרא כו, ג); "תו"כ אזי תזכו לברכה שבראש הפרשה; אך "ואם לא תשמעו לי" - להיות עמלים בתורה" (שם, יד; תו"כ) יבוא חלילה המוזכר בתוכחה. כי תורה הנרכשת בלא עמל וטורח - מסביר הט"ז בראש דיני ברכת התורה (או"ח מז, א) - אינה קניין של קיימא! אין התורה מתקיימת, אלא במי שממית עצמו עליה (ברכ' סג) ובלא עמל, יעזוב האדם בהדרגה את התורה - ואז ימצא חשוף לקללות התוכחה. אמנם, בתוכחה מופיעות גם עברות נוספות - כמו ההליכה בקרי עם ה' - אך אלה הן תוצאה נגזרת, של אי-שמירת שתי המצוות היסודיות: שמיטת הארץ המסמלת את מלכות ה' בעולם ובארץ בפרט, ולימוד התורה. מובן ששתי אלה שלובות זו בזו: לימוד תורה, מרומם ומביא את האדם לשמור שמיטה, ושמירה זו מביאה לכך שיהיה לו זמן ללמוד תורה. ואכן עם תום השמיטה, מציין מעמד-הקהל את סיום שנת העיסוק המרוכז בתורה, ואת קבלתה המחודשת בפתח שש



בהרגשה שקיבל חדר פחות טוב משל אחרים, ודאי לא ימליץ לחברו לבוא לישיבה, ולא ישלח את בניו אחריו וכו' - ממש: "וכשלו איש באחיו", חס-ושלום. לעומת זאת, הרעפת-חום אל החבר, תגרור רבים אחרים להתקרב לה; ולמלא את חלקם בהסכם-סיני. והלא כל ערב פיקח, מעוניין שמצב-רוחם של הלויים יהיה מרומם, כדי שימלאו את חלקם בהסכם...

חיך על השפתים עם "בוקר טוב" - מסוגל להבדיל בין בחירת החבר בדרך-חיים מלאת אור-ה', לבין דשדוש בסמטאות חשוכות כל ימיו; ממש כך, ללא כל מליצה. ולפיקח, היותנו ערבים עבור כל בן-ישראל באשר-הוא, מחייבת אותנו לעשות כל שלא-ידנו כדי שיקיים את שהתחייב בסיני, ורק כך, נהיה נקיים מה' ומישראל. אחרת - עלול הערב להיטבע על-ידי המלווה לשלם את החוב, חלילה, כדין כל ערב; ומן הסתם, על הטענה שלא התאמץ גם בעניין קל כמו הפגנת יחס לבבי - יתקשה ודאי הערב לענות כהלכה.

צידה האחר של הערבות

אכן - אחריות כבדה מוטלת על כתפינו הצעירות. אלא שכמו לכל דבר, גם לערבות שתי פנים, כמתברר מן המעשה הבא: כאשר יצאו רבי שמעון בר-יוחאי ובנו מן המערה, מוסרים חז"ל, שהמעבר מן הגילויים האדירים להם זכו באותן י"ב שנים, אל העולם שמחוץ למערה הנוהג כמנהגו - מעבר זה היה חד וחריף מדי. שני הקדושים ראו אנשים עובדים בשדות, ולא יכלו לעכל את "המראה" איך יכול אדם לנטוש יהלומים, כדי לקחת סמרטוטים תחתיהם?! לעזוב לימוד תורה עבור אמצעי-מחיה, דבר שה' יכול לספק בדרכים אחרות?! וכך, כל מקום שנתנו עיניהם בו - היה נשרף; כלומר, לא הצליחו להבין, איזו זכות קיום יש לחיים שעיקם גשמיות יצאה בת-קול ואמרה: "להחריב את עולמי יצאתם! חזרו למערכתם!". חזרו למערה ושהו עוד שנה, וכשיצאו, עדיין לא יכול היה רבי אלעזר להשלים עם הנעשה בעולם: היה הוא שורף - ורבי שמעון מרפא. עד שראו זקן רץ בערב-שבת, ובידיו שתי חבילות הדס להריח בהן בשבת. שאלוה: ולשם מה שתי חבילות? אמר להם: אחת כנגד "זכור", ואחת כנגד "שמור". אמר רבי שמעון לבנו: ראה כמה חביבות מצוות על ישראל! - ונתייבשה דעת רבי אליעזר (שבת לג:). וקשה: וכי איזה מרגוע למצוקתו, מצא רבי אלעזר באותו זקן? אמנם אדם אחד מהדר במצוות - אך מה עם השאר הממשיכים לחרוש?! - אלא שזהו סוד הפן האחר של הערבות, שבלעדיו אין הבנה לסיפור: כשם שכושלים "איש בעוון אחיו" - כך גם זוכים איש בזכות אחיו! גם מידת-דין מתוחה על העולם, כאותה שהיתה ברבי אלעזר באותה שעה - הופכת לחסד בזכות אדם בודד! כי עצמת המצווה גדולה פי חמש-מאות מעוצמת החטא (תוספ' סוטה ד, א), ובזכות זקן אחד המהדר בכבוד השבת - זוכה הכלל כולו! ומובן שכאשר שנים עושים מצווה - זכותו של הכלל תגדל פי כמה; שכן "אינם דומים מועטים העושים את התורה, למרובים העושים את התורה" (רש"י לויק' כו' ח' מתו"כ). ושמעתי ממור' הגאון רבי נחום פרצוביץ' שליט"א [זצ"ל], שלכן שולחים למלחמה חיילים רבים ולא חייל בודד - למרות

לעשות כל שביכולתו, כדי שכל מרכיבי צד ב' ימלאו את חלקם בהסכם. אמנם, אין דיני-שמים כדיני בשר-ודם: בדיני ממונות, חייב הערב לשלם בכל מקרה; גם אם עשה מאמצים עילאיים להביא את הלווה לשלם. אבל בדיני יודע-תעלומות, לא יתבעו מן הערב אם עשה כל שביכולתו למנוע את החטא (שבו' לט:): שהרי "אונס - רחמנא פטריה" (ה' פטרו - ב"ק כח:).

לפי-זה נשאל: אם מישהו מחלל שבת בשפת-הים, ח"ו, האם תהיה טענה כלשהי אל ערב השומר-שבת כהלכתה בביתו, או שהדבר יחשב כאונס? - כמדומני, רבותי, שאותו חילול-שבת מעיד, שגם השבת של שומרי-השבת לוקה בחסר! ומניין לי זאת? - מפסוק מפורש: לאחר שאנשים מישראל חיללו שבת ביציאתם ללקוט מן, טוען ה' כלפי משה: "עד אנה מאנתם לשמור מצותי ותורתי" (שמות טז, כח; חזקוני). וכי משה וישראל מיאנו?! הלא ישבו ודאי ושמרו שבת על כל דקדוקיה! וניחא, אם היה מדובר לפחות בקבוצה מתוך העם וכדומה - אבל מודבר בדתן ואבירם הידועים לשימחה, שכל ילד מכיר את מעלליהם (תו"ש שם אות קמג) - ובכל זאת! הערבים נתבעים, על שלא עשו כל שבידם למנוע את המעשה. אם כלל ישראל היה משמש דוגמה טובה טובה יותר בשמירת השבת; אם היה הוד-השבת זוהר מכל אדם, קורן מכל משפחה שיש בה לסטים - שאין כולה לסטים, מפני שמחפים עליו" (שבו' לט:); כל יציאה מן הכלל, מתרחשת כשהכלל מאפשר זאת: אם בהסכמה שבשתיקה, ואם ברפיון נחישות.

מה עושה ערב ממולח?

מן היסודות אצלנו הוא, שהשאיפה הגדולה אליה צריך אדם לחתור, היא דימוי הצורה - צלם אלוקים - ליצורה. ובמה אפשר לדמות לאלוקים חיים? - כפי הנתפס בחושינו המוגבלים, מידתו המרכזית של הבורא, השורש לכל הנהגותיו, הוא הרצון להטיב; להעניק, לגמול-חסד (שבת קלג:); ולכן במקביל, עלינו למקד את התדמותנו אליו, דווקא במידת הנתינה. אך מה בדיוק לתת? - מאחר שכושר נתינתו של האדם מוגבל, ברור הוא שעליו לרכז את נתינתו בחיוני ביותר: בתחום הרוחני שהוא עיקר תכלית העולם, ולא בתחום הגשמי שהנו אמנם טפל הכרחי - אך טפל לא יצא. ברם אין זאת אומרת, שאפשר למעט בנתינה גשמית לזולת. חשוב אמנם לדעת שהנתינה הרוחנית היא עיקר, כדי שלא נהפוך את הגשמות לעיקר - אך בפועל, עלינו לדאוג לכל צרכי החבר, כשם שגם הבורא משפיע גשמיות, כאמצעי לרוחניות. כדי שתיווצר האפשרות לתת לזולת את הטוב ביותר, את הרוחניות שתועיל לו בזה ובבא; כדי לפתח רצון לשמוע דבר-ה' - חובה להקדים ולהקפיד בנתינה הגשמית לזולת. מי שיקח לעצמו את המנה הטובה בארוחת-הצהרים, ולחברו יתן תירוץ טוב בריטב"א - קשה להניח שהמונים ישחרו לשנות דבריו בצמא... והיינו: "דרך-ארץ קדמה לתורה" (ויק"ר ט, ג); דברים, שאינם עולים ממון ומצויים בשפע: יחס לבבי; הקדשת-זמן להתעניין במצבו של תלמיד חדש; משפט-עידוד שאינו מזיק אף פעם לאף אחד - כל אלה כלולים בהתחייבות הערב. צרכיו הגשמיים של הזולת - נוגעים אל רוחניותו. אם יחוש שלא בנוח בישיבה, אם יהלך



ולשבת ללמוד, אלא שהחליט להיוועץ ב"חפץ-חיים" על כך. לאחר שהציע את שאלתו, שאל אותו ה"חפץ-חיים" שהיה אז בשנותיו האחרונות: קנית נעלים חדשות? (!...) - היהודי חשב שרחמנא ליצלן, ה"חפץ-חיים" הזדקן וכבר אינו מדבר לענין... אבל בכל זאת, מפני כבודו, ענה שאכן קנה. המשיך ה"חפץ-חיים" לשאול: היכן קנית, אצל סנדלר או בבית-חרושת? - ענה היהודי: בבית-חרושת, כי שם זול יותר. אמר לו ה"חפץ חיים": אם-כך, הסנדלר צריך להיות מליונר! כי אם בעל בית החרושת המוכר בזול, הוא עשיר, כל שכן שהסנדלר המוכר ביוקר צריך להיות עשיר מופלג! תמה היהודי על הקל-וחומר: אבל בבית-החרושת מכינים עשרות זוגות ביום, והסנדלר מכין זוג אחד בכמה ימים! אמר ה"חפץ-חיים": זהו בדיוק! הישיבה שאתה מקיים בעבודתך, היא "בית-חרושת" לתורה; בעוד שאם תשב ללמוד לבד - תהיה כמו הסנדלר. מובן שאין כוונתי שכולם יקומו יהיו "משולחים" עבור הישיבה (...). אלא לכך שנהיה "משולחים" ברוחניות! ששאפתנו תהיה, ללמוד עבור כלל ישראל.

ומי יעורר את... הערב?

אם אמורים הדברים בין אדם לחברו, אם בני-אדם נפרדים, מושפעים זה-מזה וקשורים זה-בזה בקשר אמיץ של ערבות - על-אחת-כמה-וכמה באדם עצמו. בתוכנו מצויות מידות רבות, ויש להיזהר שלא יארע בהן "וכשלו איש באחיו"; כי רפיון במידה כלשהי - נובע מרפיון קודם, שאירע אתמול או שלשום. אם נאפשר חולשה במצווה אחת - יגרור הדבר תשישות בשאר מצוות. מהי העצה לכך? - כשם שיש בגופינו איברים חשובים, ואיברים חשובים יותר שבלעדיהם אין חיים - כך הדבר גם במצוות. משה נתן תרי"ג מצוות כדמיון גוף מושלם, בא דוד והעמידן על אחת-עשרה חשובות, בא ישעיה והעמידן על שש חיוניות - ולבסוף בא חבקוק, והעמיד את התורה כולה על יסוד שבלעדיו אין חיים: "וצדיק באמונתו יחיה" (חבק' ב, ד; מכות כד.). האמונה היא נשמת-אפה של התורה, ובלעדיה - אין כל אפשרות לקיים מצוות. וכל אדם חש בכך בבירור: כאשר האמונה איתנה - אין כל עצלות בקיום המצוות. חיזוק האמונה, הן בעונש והן בגודל השכר הצפון, על-ידי לימוד מוסר וברור שכלי מעמיק, הוא איפוא העצה היעוצה. להיות ערבים המעוררים קודם-כל את עצמם! כי כאמור, אפילו זקן בודד יכול לזכות עולם ומלואו - בתנאי שכולו חיוניות ופעילות! בתנאי שהוא עמל לבשם את העולם בריחות-הדס - היינו: בערכי-רוח שהנשמה נהנת מהם - באמצעות "זכירת" מצוות-העשה ו"שמירת" הלא-תעשה, ושתכלית חייו: לרוץ לקראת שבת-של-עולם.

ש"אין ה' מעצור להושיע ברב או במעט" (ש"א יד, ו) - משום שזכותם הרוחנית של יהודים רבים גדולה יותר. כאשר יהודים עושים מצוה יחדיו, יש לכל אחד: א) שכר על שהוא עושה מצווה; ב) שכר על שעוזר הוא לחברו לעשות מצווה.

דוגמה לדורות

צא ולמד מעתה: אם העונש על אי-המרצת החבר לקיום מצוות הוא גדול עד כדי האמור בתוכחה; אם "וכשלו איש באחיו". הוא נורא כל-כך, עד שנאמר בעקבותיו "ולא תהיה לכם תקומה לפני אויביכם" (שם) חלילה-וחס - כמה עצום הוא שכרו של המשתדל שחברו ילמד תורה? של המתאמץ שעוד ועוד יהודים יאמינו בה; של הלומד עם חלש ממנו, וגורם בזה שיראה ברכה בלימודו ויחליט לשבת בבית לשבת בבית-ה' כל ימי חייו, הוא ובניו ובני-בניו - ודאי ששכרו של ערב זה הוא ממש לאין-שיעור! וזהו שדרשו על: "פיה פתחה בחכמה ותורת-חסד על לשונה" (משלי לא, כו) מיהו שתורתו זוכה לתואר: "תורת-חסד?" - זה המלמד תורתו לאחרים (סוכה מט:).

עניין זה, יסוד גדול הוא בלימוד התורה. להבין שהלומד שלא על-מנת ללמד אחרים - אמנם אי-אפשר לומר שאין זו תורה כלל - אבל ללא ספק יש פגם בשלמות תורתו. ומדוע? - משום שמשה רבנו ציווה לא רק שצריך ללמוד תורה, אלא גם איך צריך ללמוד: "ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים כאשר צוני ה' אלקי" ופירושו: מה אני [למדתי] בחינם - אף אתם בחנם" (דבר' ד, ה; נדר' לז.). אופן הלימוד של משה מפי הגבורה, הוא בניין-אב לכל המלמדים: כשם שמשה למד בחינם, כך גם לימד לעם בחינם, וכך גם ילמדו הם את תלמידיהם בחינם (רמב"ם הל' ת"ת א, ז. ומה שהמלמדים נוטלים כיום שכר, כבר כתבו הפוסקים: א. שהוא שכר בטלה - באותו זמן יכול היה להשתכר בעבודה אחרת; ב. כיוון שמלמד כל היום, הריהו כמי שאין לו ממה להתפרנס, ומותר - רא"ש, בהג"מ שם). וכן אמרו על: והודעתם לבניך..יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחרב" - שתלמד תורה לבניך, כיום אשר עמדת בחורב: מה שם "באימה וביראה וברתת ובזיע"; מתוך תחושה נוראת-הוד, האוחזת באדם למראה הר הבווער באש עד לב-השמים - כך תלמד את בניך, כי כך לימד גם ה' (דבר' ד, ט-; ברכ' כב.).

וצריך להבין, שיסוד דרשות אלה הוא, שלא היה דבר מקרי במתן-תורה! חלק ממצוות לימוד התורה הוא: ללמוד כפי שלימד ה'; כפי שלמד משה. וממילא: כשם שמשה למד על-מנת ללמד, כך, באותה גישה, צריך להיות גם לימוד התורה שלנו.

להיות בתי חרושת לתורה

מספרים על יהודי שהיה אוסף כסף לשיבות, שבערוב-ימיו החליט שגם הוא צריך ללמוד קצת; רצה להפסיק מעיסוקו



מה קשור?

■ מטרת הפעילות:

החניכים ישקלו את מעשיהם מתוך הבנת האחריות וההשלכות של כל מעשה על הכלל.

■ מבנה הפעילות:

1. המחשה כי כל אחד קשור לכלל.
2. הכרה כי הקשר לכלל גורם לכך שכל מעשה שלי משפיע על העולם כולו.
3. הבנת הכח שיש לכל מעשה טוב שנעשה.

■ מהלך הפעילות:

1. המחשה כי כל אחד קשור לכלל.

מראים לחניכים ציור של פרפר, קשר וסופה (נספח 1), ושואלים - מה הקשר בין שלושת הציורים? שומעים (ביום חול אפשר גם לכתוב על פלקט) את הרעיונות של החניכים לקשר בין הציורים, לא מסבירים עדיין את הקשר ועוברים לאחת מההפעלות הבאות:

משחק הכיסאות הפוך - עומדים במעגל ומחזיקים את הכיסאות בהטיה כשהידיים על המשענת. במחיצת כף אחת כל חניך עוזב את הכסא שלו ותופס את הכסא שמימינו ובשתי מחיצות כפיים - את הכסא שמשמאלו. אם הכסא נפל, החניך והכסא יוצאים מהמשחק אבל לא מצמצמים את המרחק בין הכיסאות. המעגל נשאר באותו הקף גם כשמספר הכיסאות הולך וקטן.

ככל שיווצרו יותר רווחים בין הכסאות, יהיה יותר קשה לחניכים שנשארו במשחק להצליח. מעשה של חניך אחד (שלא תפס את הכסא) משפיע על כל האחרים. כולם באותו משחק, קשורים זה לזה, טעות של אחד מקשה על כל האחרים.

דומינו אנושי - כל החניכים עומדים במעגל כשאותו צד מופנה למרכז המעגל, ומצטופפים למרכז המעגל כך שהמרחק בין זה לזה לא יעלה על אמת היד. בכפות הידיים אווז כל חניך במותניים של החניך שלפניו. בהוראת המדריך, כל החניכים מתיישבים בבת אחת זה על ברכיו של זה שעומד מאחוריו, בלי לעזוב את אחיזת הידיים במותניים של החניך שמקדימה. משחק זה לא תמיד מצליח בפעם הראשונה, כדאי לנסות כמה פעמים עד שיצליח. כשהחניכים מצליחים ויושבים זה על ברכיו של זה, אומרים להם לשחרר את הידיים ואפשר לעשות יחד תנועות או לשיר שיר ולמחוא כפיים. בקבוצות ספורטיביות, ניתן לנסות להתקדם יחד ו"לסובב" את המעגל כשכולם יושבים אחד על גבי ברכיו של השני. אחרי שהחניכים מצליחים כמה פעמים, מושיבים אותם שוב במעגל, זה על זה, ודוחפים קצת את אחד החניכים כדי שיפול (חשוב שזה לא יהיה חניך חלש בקבוצה כדי שלא יאשימו אותו שפירק הכל וכו'). כשאחד נופל - כולם נופלים אחריו בזה אחר זה (כמו דומינו). אנחנו קשורים אחד לשני, מה שקורה לאחד מאיתנו משפיע על כולם.

דומינו צחוקים - החניכים שוכבים על הרצפה, כאשר ראשו של כל אחד מונחת על הבטן של חניך אחר, ונוצרת מעין "שרשרת" של החניכים. מצחיקים את החניך הראשון (זה שהראש שלו לא מונח על אף אחד), ורואים איך הצחוק מתחיל לעבור מאחד לשני (כשצחוקים הבטן זזה וזה משפיע על מי שהראש שלו מונח עליה, וגם הוא מתחיל לצחוק, וכן הלאה). גם כאן רואים שמהו שעושה אחד מאיתנו, גם אם הוא רחוק ממני - בסוף מגיע אלי ומשפיע עלי.

חוזרים לציורים מתחילת השלב - החזאי האמריקאי אדוארד לורנץ ערך ניסויים בהרצת מודלים לחיזוי מזג האוויר. לורנץ הבין שעריכת תחזיות ארוכות טווח אינה בגדר האפשר. הוא טבע את האמירה המפורסמת "דפרוף כנפי פרפר בברזיל יכול לגרום לסופת טורנדו בטקסס" (וזה נקרא "אפקט הפרפר"), כלומר שינויים קטנים במצב ההתחלתי עשויים להפוך לשינויים גדולים עם הזמן. עלינו לזכור זאת בבואנו לדון בתופעות גלובליות. מעשים קטנים שלנו יכולים להפוך עם הזמן לתופעות נרחבות ובעלות השפעה.

הציורים מציגים לנו את "אפקט הפרפר" - יש קשר בין משב כנפיו של פרפר בקצה העולם, לסופה שמתרחשת בקצה השני. יש השפעה למה שקורה איתי על אחרים, גם רחוקים ממני.

2. הכרה כי הקשר לכלל גורם לכך שכל מעשה שלי משפיע על העולם כולו. הצגת המדרש הבא (אפשר להציג כאחד הנוסעים בספינה או כאדם שקדח בתאו).



"תני רשב"י: משל לבני אדם, שהיו יושבין בספינה נטל אחד מהן מקדה והתחיל קודח תחתיו. אמרו לו חבריו: מה אתה יושב ועושה?! אמר להם: מה אכפת לכם, לא תחתי אני קודח?! אמרו לו: שהמים עולין ומציפין עלינו את הספינה". (ויקרא רבא ד')

עוצרים כשהקודח אומר "מה אכפת לכם, לא תחתי אני קודח?!" ושואלים את החניכים מה דעתם, מי צודק? ניתן לביים משפט בו אנשי האוניה תובעים את האיש הקודח, חלק מהחניכים שופטים, עדים וכו'.

דין על המדרש כמשל:

מהי האוניה?

מי הקודח?

מיהם שאר יושבי הספינה?

מה לומדים מהמדרש על הקשר בין כל אחד מאיתנו לאחרים?

מה מחדד המדרש ביחס להשפעה של מעשה של אחד על האחרים?

בקבוצות רציניות כדאי ללמוד מסיפורו של עכן (נספח 2) - מעשהו של עכן גרם לכך שכל עם ישראל נכשל במלחמה על העי. הקב"ה מתייחס באופן רחב לחטא עכן: "חטא ישראל וגם עברו את בריתי... וגם לקחו מן החרם וגם גנבו וגם כיחשו וגם שמו בכליהם" (יהושע ז' יא') - כולם נחשבים כחוטאים ונענשים בגלל חטא של אחד, כולנו קשורים זה בזה, כשעכן נופל - כולנו נגררים אחריו...

3. הבנת הכח שיש לכל מעשה טוב שנעשה.

מעבירים לכף זכות - תחרות בין המדריך לבין החניכים. פורסים על הרצפה לוח משחק ובו משבצות לאורך ולרוחב. למדריך יש פתקים שחורים, וכל הניך מקבל מספר פתקים לבנים ועט. מטרת כל צד (המדריך והחניכים) לשים כמה שיותר פתקים בצבע שלו על המשבצות. אם סיים שורה או טור בצבע שלו - יש לו עוד נקודות. לכל צד יש בתורו 10 שניות לשים פתק בצבע שלו, כאשר המדריך צריך לכתוב על הפתק משהו רע שקורה / קרה בעולם, והחניכים צריכים לכתוב משהו טוב שהם מתחייבים לעשות מעכשיו כדי להשפיע לטובה על העולם. החניך הראשון שחשב על משהו וכתב, שם את הפתק שלו והתור עובר למדריך, וחוזר חלילה.

לומדים את הגמרא:

"ת"ר לעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי עשה מצווה אחת אשריו שהכריע עצמו לכף זכות עבר עברה אחת אוי לו שהכריע את עצמו לכף חובה. שנאמר וחוטא אחד יאבד טובה הרבה - שכל חטא יחידי שחטא אובד ממנו טובות הרבה. ר' אליעזר בר' שמעון אומר לפי שהעולם נידון אחר רובו והיחיד נידון אחר רובו עשה מצווה אחת אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות. עבר עברה אחת אוי לו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה שנאמר וחוטא אחד כו' בשביל חטא יחידי שעשה זה אבד ממנו ומכל העולם טובה הרבה"

(מסכת קידושין דף מו.)

כל מעשה טוב שלנו בונה עוד לבנה בבית המקדש. לכל אחד מאיתנו כח להשפיע על כל העולם כולו. עלינו לקחת אחריות ולהשתמש בכח זה לטובה!!!



אסתר אמרה למרדכי "לך כנוס את כל היהודים". אתם יודעים מה הבעיה שלנו? שאנחנו לא יודעים עד כמה אנחנו מחוברים. אנחנו יודעים כל כך מעט איך הדברים שקרו בהיסטוריה קשורים אחד לשני, ואנחנו לא יודעים כמה בן אדם אחד קשור לה'.

אחד מראשי הישיבה הגדולים אמר דבר לא יאמן. מישהו סיפר לו שאסקימוסי באלסקה הרג אסקימוסי אחר, הוא ענה: "אתה יודע איפה זה התחיל? בחור ישיבה אחד העליב בחור ישיבה אחר, האנרגיות האלו הגיעו עד אלסקה. אנחנו לא מבינים עד כמה העולם מחובר". רבי נחמן אומר: "איך התחילה המלחמה? באי בודד אבא ואמא והילדים שלהם התעוררו בבוקר, וההורים לא אמרו בוקר טוב לילדים שלהם ולא נישקו אותם. הילדים היו כל כך שבורים והאנרגיות הסתובבו עד סוף העולם. ובסוף העולם אנשים הורגים אחד את השני ושונאים זה את זה. אז איפה השלום מתחיל? באיזה אי בודד, אבא ואמא והילדים שלהם התעוררו בבוקר, וההורים אמרו לילדיהם בוקר טוב, וכמה הם שמחים בהם. האנרגיות התפשטו בכל העולם, ובסוף העולם אנשים התחילו לאהוב זה את זה, ועשו שלום."

מה הרע הכי גרוע בעולם?

הרבי הקדוש מסלונים אומר שהרע הכי גרוע בעולם הוא לחשוב שאני לבד. שאף אחד לא אוהב אותי, ואף אחד לא ממש מחובר אלי, ושהמעשים שלי לא משפיעים על אף אחד.

מה התיקון הכי גדול של העולם? כשברור לי שהבנות שלי במשלוח מנות משפיעות על כל העולם. חתיכה אחת של עוגה במשלוח מנות הופכת את כל העולם. אני ואתה, גוועלד איך שאנחנו מחוברים...

ר' שלמה קרליבך / גוט פורים עמ' 57

"...מוטל עלינו להחיות את הערבות בין אחד לשני, להוציאה מהכח אל הפועל. להרגיש שנינו גוף אחד, ושאם הוא חוטא - הרי שאני עצמי חוטא. ואין זו מליצה מחשבתית של דברי אגדה, אלא ערבות שהיא-היא היסוד לקבלת התורה! לך שיש לנו ייחוד כעם על פני האדמה. צריך לחוש שאם הוא נוסע בשבת, אין זאת אומרת רק שה' ידון אותו כמזיד, או כתינוק שנשבה, אלא זאת אומרת שאני נוסע בשבת! אמנם אני כרגע בבית הכנסת, או יושב ואוכל סעודת שבת, אבל אני נמצא גם שם!

אותה ערבות שבזכותה קיבלתי תורה המצווה עלי לאכול סעודת שבת, אותה ערבות ממש אומרת גם שחלק ממני נמצא איתו במכונית. ולכן שנינו נבוא במשפט על אותו מעשה, אני ערב לו, אני אחראי לו, ואצטרך להוכיח שאכן עשיתי כל שבידי - בהפצת תורה, בתפילה למען הכלל ועוד - למנוע אותו מלעשות זאת. הערבות והאחדות הם איפה מושג אחד, מפני שאנחנו ערבים - אנחנו עם אחד, ומפני שאנחנו עם אחד אנחנו ערבים זה לזה.

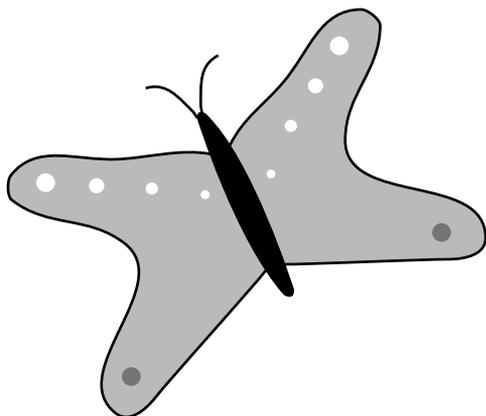
מובן מאילו, שהערבות היא דו סטרית. כשם שחלק ממני נוסע איתו במכונית, כך גם חלק ממנו יושב כרגע בבית הכנסת ומתפלל בתוכי. נמצא, שאחת הדרכים ליישום הערבות היא בעשיית מצוות, בזיכוי כל אחד מעמ"י שנמצא בתוכי בכל מצווה שאני עושה. שאם לא כן - אם אינני מקפיד במצוות ואינני משתדל בתורה ובחסד - פועלת הערבות גם באופן הפוך. ואם ח"ו נפצע חייל בבלנון, יתכן והדבר נגרם בגללי, בגלל החלק שלי המצוי בו. שהרי גם הוא ערב לי בקבלת התורה, וגם הוא אחראי למעשי.

הערבות ההדדית מחייבת קודם כל את עצמנו. וכשם שהכהן הגדול מעלה את הכלל ומכפר עליו, כך יכול כל אחד מאיתנו לזכות את הכלל, ולהעניק לו עליה רוחנית. וזה פשוטו של מאמר חז"ל "יחיד שעשה תשובה מוחלין לו ולכל העולם כולו"

(יומא פו:). לא רק הכהן הגדול, אלא כל יחיד ויחיד מעם ישראל מכפר על כל ישראל אחיו...

הרב נבנצאל לספר בראשית עמוד שכה - שכו





א וימעלו בני-ישראל מעל, בחרם; ויקח עכן בן-כרמי בן-זבדי בן-זרח למטה יהודה, מן-החרם, ויחר-אף יהוה, בבני ישראל. {ס}

ב וישלח יהושע אנשים מיריחו, העי אשר עם-בית און מקדם לבית-אל, ויאמר אליהם לאמר, עלו ורגלו את-הארץ; ויעלו, האנשים, וירגלו, את-העי. ג וישבו אל-יהושע, ויאמרו אליו אל-יעל כל-העם--כאלפים איש או כשלשת אלפים איש, יעלו ויכו את-העי; אל-תיגע-שמה, את-כל-העם, כי מעט, המת. ד ויעלו מן-העם שמה, כשלשת אלפים איש; וינסו, לפני אנשי העי. ה ויכו מהם אנשי העי, כשלשים ושישה איש, וירדפום לפני השער עד-השברים, ויכום במורד; וימס לבב-העם, ויהי למים. ו ויקרע יהושע שמלתיו, ויפל על-פניו ארצה לפני ארון יהוה עד-הערב--הוא, וזקני ישראל; ויעלו עפר, על-ראשם. ז ויאמר יהושע אהה אדני יהוה, למה העברת העביר את-העם הזה את-הירדן, לתת אתנו ביד האמרי, להאבידנו; ולו הואלנו ונשב, בעבר הירדן. ח בי, אדני: מה אמר--אחרי אשר הפך ישראל ערף, לפני איביו. ט וישמעו הכנעני, וכל יבשי הארץ, ונסבו עלינו, והכריתו את-שמנו מן-הארץ; ומה-תעשה, לשמך הגדול. י ויאמר יהוה אל-יהושע, קם לך, למה זה, אתה נפל על-פניך. יא חטא, ישראל, וגם עברו את-ברית, אשר צוית אותם; וגם לקחו מן-החרם, וגם גנבו וגם כחשו, וגם שמו בכליהם. יב ולא יכלו בני ישראל, לקום לפני איביהם--ערף יפנו לפני איביהם, כי היו לחרם; לא אוסיף להיות עמכם, אם-לא תשמידו החרם מקרבכם. יג קם, קדש את-העם, ואמרת, התקדשו למחר: כי כה אמר יהוה אלהי ישראל, חרם בקרבך ישראל--לא תוכל לקום לפני איבך, עד-הסירכם החרם מקרבכם. יד ונקרבתם בכקר, לשבטיכם; והיה השבט אשר-ילכדנו יהוה יקרב למשפחות, והמשפחה אשר-ילכדנה יהוה תקרב לבתים, והבית אשר ילכדנו יהוה, יקרב לגברים. טו והיה, הנלכד בחרם--ישרף באש, אתו ואת-כל-אשר-לו: כי עבר את-ברית יהוה, וכי-עשה נבלה בישראל. טז וישכם יהושע בכקר, ויקרב את-ישראל לשבטיו; וילכד, שבט יהודה. יז ויקרב, את-משפחת יהודה, וילכד, את משפחת הזרחי; ויקרב את-משפחת הזרחי, לגברים, וילכד, זבדי. יח ויקרב את-ביתו, לגברים; וילכד, עכן בן-כרמי בן-זבדי בן-זרח--למטה יהודה. יט ויאמר יהושע אל-עכן, בני שים-נא כבוד ליהוה אלהי ישראל--ותן-לו תודה; והגד-נא לי מה עשית; אל-תכחד ממני. כ ויען עכן את-יהושע, ויאמר: אמנה, אנכי חטאתי ליהוה אלהי ישראל, וכזאת וכזאת, עשיתי. כא ואראה (וארא) בשלל אדרת שנער אחת טובה ומאתים שקלים כסף, ולשון זהב אחד חמשים שקלים משקלו, ואחמדם, ואקחם; והנם טמונים בארץ בתוך האהל י, והכסף תחתיה. כב וישלח יהושע מלאכים, וירצו האהלה; והנה טמונה באהל, והכסף תחתיה. כג ויקחום, מתוך האהל, ויבאום אל-יהושע, ואל כל-בני ישראל; ויצקם, לפני יהוה. כד ויקח יהושע את-עכן בן-זרח ואת-הכסף ואת-האדרת ואת-לשון הזהב ואת-בניו ואת-בנותיו ואת-שורו ואת-חמרו ואת-צאנו ואת-אהלו, ואת-כל-אשר-לו, וכל-ישראל, עמו; ויעלו אתם, עמק עכור. כה ויאמר יהושע מה עברתנו, יעכרך יהוה ביום הזה; וירגמו אתו כל-ישראל, אבן, וישרפו אתם באש, ויסקלו אתם באבנים. כו ויקימו עליו גל-אבנים גדול, עד היום הזה, וישב יהוה, מחרון אפו; על-בן קרא שם המקום ההוא, עמק עכור, עד, היום הזה. {פ}

יהושע פרק ז



מי אחראי פה?

☒ **מטרת הפעילות:**

החניכים יהיו רגישים ואחראים כלפי החברה.

☒ **הבנה הפעילות:**

1. חשיפה למקורות יהודיים בהם החברה נשאה בתוצאות מעשה של יחיד.
2. הבנה כי אחריות הינה גם על מעשיו ומצבו של האחר.
3. חשיבה על דברים בהם אנחנו יכולים לקחת אחריות.

☒ **מהלך הפעילות:**

1. חשיפה למקורות יהודיים בהם החברה נשאה בתוצאות מעשה של יחיד.

☹ החניכים מתחלקים לשתי קבוצות. כל קבוצה מקבלת תיאור מקרה (נספח 1) בו היא צריכה להחליט את מי להעניש ומה עונשו.

בסיום הדיון בקבוצות חוזרים למליאה, וכל קבוצה מספרת על המקרה שלה ופסק הדין שלה. לאחר "פסקי הדין" לומדים עם החניכים מקורות בהם מופיעים אירועים דומים לתיאורי המקרה שקיבלו, מתולדות עם ישראל (נספח 2. ניתן לחלק דף מקורות וללמוד יחד, או לספר בעל פה). בשני אירועים אלו (ובעוד אחרים) היתה התייחסות כללית, לכל החברה, לכל עם ישראל, ולא רק למי שעשה את המעשה השלילי. יש ציפיה מהחברה לא לשתוק נוכח עוולות. אם ראינו שמישהו עושה משהו רע ושתקנו - יש תביעה גם מאיתנו, יש טענה גם כלפינו. אני חלק מהחברה. אני הייתי צריך לקום ולעשות משהו, למחות, לתקן, להשפיע, לשנות, לא לשתוק ולא להבליג. בכוחי לעצור את הגלגל ולסובב אותו לכיוון של אחריות חיובית, השפעה טובה של מעשה היחיד על הכלל. תמיד יהיו אנשים רעים ולא מוסריים, התפקיד של החברה הוא לחזק את הטוב והראוי. להוקיע את הרע ולא לאפשר לו לגדול ולשלוט. כשהחברה מאפשרת לרע להיות בתוכה - מתחילה הבעיה הגדולה. זה לא רק אדם פרטי שעושה עוול - זו חברה שמאפשרת עוולות, שמאפשרת רוע, ועל זה נפלנו בחטא העגל, ועל זה חרב ביהמ"ק.

2. הבנה כי אחריות הינה גם על מעשיו ומצבו של האחר.

☹ הצגה בשיתוף החניכים - עגלה ערופה (דברים כא' א' - נספח 3). מקריאים את הפסוקים ומשתפים חניכים תוך כדי ההקראה, בהצגת הנאמר (כדאי להביא תלבושות מתאימות, או שלטים / כתרים עם התפקידים השונים).

חשוב להמחיש את הסוגיה בהשלכה לימינו - פיזור כותרות של מקרי רצח מהעיתונים (נספח 4, ולצערנו לא חסרים עוד... צריך לעשות את זה בעדינות לפי יכולת הספיגה של החניכים), והסבר מה היה צריך לעשות במקרים אלו בהתאם לתיאור עגלה ערופה.

לדוגמא: אם נערה נמצאת מתה ברכבה, ולא יודעים מי רצח אותה, יוצאים הרבנים הראשיים (כי אין לנו סנהדרין עדיין) ומודדים את המרחק של מקום הגופה מכל הערים שבסביבה. גם אם מאוד ברור מה הכי קרוב - מודדים. המדידה לא נעשית בחקירה משטרתית חסויה אלא בנוכחות קהל רב מגדול ועד קטן - כולם לוקחים חלק בכל התהליך: מדידה, בדיקת מרחק, הכרזת העיר הקרובה ביותר, זקני העיר (רב העיר או ראש הישיבה המקומית...) נשבעים שהם (כן, כן, הם עצמם) לא שפכו את הדם הזה, והם גם לא היו עדים לרצח, הכהנים (מי שמוחזק לכהן ואומר ברכת כהנים בבית הכנסת, עד שיהיו לנו הכהנים העובדים בביהמ"ק במהרה בימינו אמן!) מתפללים למחילה, והמקום בו נמצאה הגופה נשאר שומם וחרב, אסור לזרוע או לבנות בו לעולם, המקום הופך לאתר הנצחה.

למה עושים כזה עניין ציבורי ממישהו שנמצא מת?

נכון, זה עצוב מאוד וצריך להודיע למשפחה, אבל זה העסק של המשטרה, המכון הפתולוגי, לא של כל הערים מסביב? אלא, שאם נמצא מישהו מת זה מעיד על זילות בחיי אדם שקיימת בחברה כולה, זו בעיה חינוכית וערכית וזו בעיה של כולם ובעיקר של מנהיגי הדור והמחנכים.

ראשי העיר צריכים להישבע שהם לא ראו את האדם וזו הסיבה שלא נתנו לו מזון או ליווי, הם לוקחים אחריות על כך שלא שמו לב למישהו שאולי יהיה בסכנה, ולא עזרו לו.

אם יש פושעים בחברה שלנו, זו בעיה של כולנו. אם גדלים אצלנו אנשים שמסוגלים לפגוע באחר, זו אחריות שלנו גם אם אנחנו לא מכירים אותו אישית. וכל ראשי העיר והאומה, הרבנים, המנהיגים, הכהנים והסנהדרין, צריכים לעצור, לעשות חושבים, ולעסוק בסוגיה החינוכית הזו קבל עם ועדה.



אם יש אנשים אצלנו שקשה להם, רע להם, אין להם מזון, או בגד חם, או שמישהו מרביץ להם או פוגע בהם - זו אחריות של כולנו. אי אפשר לומר "לא ראיתי, לא שמעתי, לא ידעתי". כל מה שקורה בסביבתך - חובתך להיות מודע לו, אכפתי ואחראי.

מקורות נוספים שאפשר ללמוד ולהתייחס אליהם:

"לא תעמוד על דם רעך" (ויקרא יט' טז) - ישנו חוק בכנסת משנת התשנ"ח המתבסס על מצווה זו ומגדיר עונש למי שיכול לסייע לאדם הנמצא בסכנה ולא עושה זאת. זהו חוק ייחודי כיוון שבד"ר"כ אין ענישה על אי עשייה. חוק זה מעוגן במוסר האלוקי-היהודי, ורואה את אחריותו של האדם על הסובב אותו כך שניתן לחייבו לקום ולפעול למען האחר. "ומכשרך לא תתעלם" (ישעיהו נח' ז')

3. חשיבה על דברים בהם אנחנו יכולים לקחת אחריות.

כל חניך בתורו זורק קוביה שעל כל אחת מדפנותיה כתוב תחום שהחניכים יכולים לפעול בו (הקבוצה, הסניף, השכונה, הכיתה, הגמ"ח, זהירות בדרכים - תכתבו תחומים לפי מה שמתאים לחניכים שלכם ולקהילה שקרובה אליכם). אפשרות נוספת - להכין פלקט בצורת עיגול שבפלהים שלו כתובים תחומים שונים. כל חניך מסובב בקבוק במרכז העיגול עד שהוא נעצר ופיו כלפי אחד התחומים.

לפי התחום שיצא לחניך - עליו להציע רעיון למשהו שאפשר לקדם ולשפר בנושא זה, איזו אחריות קבוצת נירים יכולה לקחת על עצמה (לדוג': לעשות תורנות שטיפת סניף, לתלות לוח בכיתה עם שמות הילדים שחסרים כל יום ולמנות מישהו שיעביר אליהם את החומר שלמדו ושיעורי הבית שניתנו, לארוז פעם בחודש מצרכי מזון למשפחות נזקקות בשכונה, ועוד כיד הדימיון הטובה של החניכים ושלכם).



אני רוצה לספר לכם על כיתה ה' 3. בכיתה ה' 3 יש 30 תלמידים. בשיעור ספורט ביקש המורה איציק שהכיתה תתחלק לשלוש קבוצות לתחרות מרוץ שליחים. טל, יונתן, ודביר התמנו לראשי קבוצות וכל אחד היה צריך לבחור עוד 9 ילדים מהכיתה שישחקו בקבוצה שלו. כל אחד בתורו בחר 3 מהכיתה.

טל: אני רוצה את ינון, שילה, ואבי.
 יונתן: דוד, אהרלה, ושחר בקבוצה שלי.
 דביר: אני בוחר בירון, יוני ואייל.
 בסדר, אמר המורה איציק, יופי! כל שלישיה שתעמוד מאחורי ראש הקבוצה שלה. סבב שני. כל אחד בוחר עוד 3 שישחקו בקבוצה שלו.

טל: אלי, חיימקה, ואיתן - אתם איתי. והם נעמדו מאחורי טל.
 יונתן: אאאאממממ... שלומי, רועי ו...
 ואז זה קרה. רועי ליון צעד לכיוון יונתן כדי להצטרף לקבוצה שלו, ויונתן קרא לרועי: "לא. לא אתה. לא התכוונתי אליך, התכוונתי לרועי מושקוביץ, לא רועי ליון" אמר יונתן "נראה לך שאני אבחר בך לקבוצה שלי?"
 רועי ליון קצת נעלב: "למה לא? דווקא חשבתי שכן תבחר בי"...

יונתן צחק וכולם שתקו: "אתה רץ נורא לאט. אפילו אי אפשר לקרוא לזה רץ, אתה זוחל"...

"אני מתאמן. אני אשתדל לרוץ הכי מהר שאני יכול" לחש רועי ודמעות התחילו בעיניו.
 "טוב יאללה, רועי מושקוביץ בוא לקבוצה שלי. טל ודביר - מי שרוצה את רועי ליון, בבקשה" פסק יונתן. השלישי שלי זה חגי.
 רועי ליון עמד המום, פגוע, הרגיש מעוך ומושפל. צעד באיטיות אל מחוץ למגרש.
 "יאללה, המורה איציק, אפשר להמשיך את המשחק?" נשמעה הקריאה מאחוריו...

אני רוצה לספר לכם על כיתה ה' 2. בכיתה ה' 2 יש 30 תלמידות נחמדות ושובבות. המורה רותי היא מחנכת הכיתה ומסתדרת איתן יפה מאוד. היא מכירה כל אחת מהתלמידות באופן אישי, ומזהה את מצב הרוח של כל אחת. המורה רותי גם יודעת להשתלט על הכיתה כולה, מתי להיות קשוחה ומתי חברהמנית. הן לומדות יחד בשמחה ובנעימות. בוקר אחד נכנסה המנהלת לכיתה ה' 2 ובישרה להן שהמורה רותי תאחר היום, ולכן את השיעור הראשון תעביר בחורה שלומדת להיות מורה (סמינריסטית). המנהלת ביקשה מהן לשתף פעולה ולהתנהג כפי שהן עם המורה רותי, ויצאה.

כל הכיתה היתה נרעשת. "מעניין מה קרה למורה רותי", "למה היא מאחרת", "נקווה שהכל בסדר" התלחששו הבנות. "בנות יקרות, שמי שירן ואני שמחה להיות כאן. אני בטוחה שהכל בסדר עם המורה רותי, ובעז"ה היא תגיע לשיעור הבא. בינתיים, אנחנו נלמד יחד שיעור חומש. אני מבינה שאתן בפרק כ' בספר שמות, נכון? הבה נתחיל"...

כך אמרה הסמינריסטית וניגשה לשולחן המורה לפתוח את החומש, אבל יונית, דנה ושיר חשבו אחרת. "מה פתאום?! בלי המורה רותי אנחנו לא לומדות שום דבר" לחשה שיר ליונית.
 "ברור. או המורה רותי או שיעור חופשי" הוסיפה דנה בלחישה.
 "טוב, קדימה. לא לומדים עכשיו שום חומש שמות" פסקה יונית.
 "בנות חמודות בשורה האחרונה, אנחנו מתחילות. מה שמותיכן?" שאלה שירן.
 "גילה, רינה ודיצה" אמרה יונית וציחקקה. כל הכיתה צחקה איתה.
 "תראי גברת המורה המחליפה" הודיעה שיר "אין לנו חומשים. בכלל לא אמור להיות שיעור תורה היום. בשעה הזו בדר"כ יש לנו שיחה עם המורה רותי על דברים מעניינים".
 כל הכיתה שתקה. כולן ידעו שלפי המערכת יש היום שיעור תורה, ואכן הן אווזות בפרק כ' בספר שמות, אבל שיעור חופשי גם נשמע מתאים... הן שתקו.
 "אני מבינה בנות שאתן מתגעגעות למורה רותי, היא תגיע אי"ה בהמשך היום. אנחנו יחד עכשיו וכדאי שנצל את הזמן" אמרה שירן והתחילה להקריא את הפסוקים מהחומש.
 "רק המורה רותי יודעת ללמד אותנו תורה. זה משעמם איך שאת מלמדת" הכריזה דנה. שיר, דנה ויונית נעמדו והודיעו שהן לא מוכנות ללמוד עם המורה המחליפה שירן. היא לא מעניינת, ולא מספיק טובה עבורן. הן מחכות למורה רותי ויש להן כמה רעיונות למשחקי חברה שכל הכיתה תוכל לשחק בינתיים. שירן עמדה חסרת אונים מול שלושתן. העבירה את מבטה על שאר בנות הכיתה. 27 בנות ישבו בשקט. חלקן עם ראש מורכן, חלקן קוראות בחומש לבדן, חלקן מסתכלות באהדה על שיר, דנה ויונית, חלקן מהנהן בראשו, וחלקן מתלחשש. אני לא אפרט לכן מה עוד קרה בשיעור הזה, רק שתדעו ששירן יצאה מכיתה ה' 2 בלי שלימדה דבר, פגועה ומושפלת. שיר, דנה ויונית שמחו על השיעור החופשי שהן ארגנו לכל הכיתה.



"וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת הָעַם כִּי פָרַע הוּא כִּי פָרַעוּ אֶהְרֵן לְשִׁמְצָה בְּקִמְיָהֶם" (שמות ל"ב, כ"ה)
 הספורנו על הפסוק: "...וזה, כי אף על פי שלא כולם ולא רובם נקהלו על אהרן היו כולם לשמצה על שלא מיהו בקמים".
 הרא"ש על סנהדרין קא' ("וביום פקדי ופקדתי") - "אמר רבי יצחק: אין לך כל פורענות ופורענות שבאה לעולם שאין בה אחד מעשרים וארבעה בהכרע איטרא של עגל הראשון": "משמתו המשתחיים לעגל, מהו אומר וביום פקדי ופקדתי עליהם הטאתם? ויש לאמר על אותם שהיה להם למחות.

"על קמצא ובר קמצא הרבה ירושלים. שהיה אדם אחד שאהב את קמצא ושנא את בר קמצא. עשה סעודה. אמר לשמשו: לך והזמן לסעודה את קמצא, שאותו אני אוהב.
 הלך השמש והביא בטעות את בר קמצא השנוא. מצא בעל הבית את בר קמצא יושב ליד שולחנו.
 אמר לו: הרי אתה שונא אותי. מה אתה עושה כאן?
 השיב בר קמצא: הואיל ובאתי הנה, הנח לי ואתן לך דמי האכילה והשתיה שלי.
 אמר לו בעל הבית: לא. לך מכאן.
 - אתן לך דמי חצי סעודתך.
 - לא.
 - אתן לך דמי כל סעודתך.
 - לא.
 תפס אותו בעל הבית בידו והוציאו.
 אמר בר קמצא: הואיל וישבו שם חכמים ולא מיחו בידו אלך ואלשינ עליהם לפני המלך. הלך ואמר לקיסר: מרדו בכ היהודים".
 (על פי בבלי גיטין נה ב)

□ אפס 3

א-ני-ימצא הלל, באדמה אשר יהוה אלהיך נתן לך לרשתה נפל בשדה: לא נודע מי הנהו. ב ויצאו זקניך ושפטיך; ז ומדדו אל-הערים אשר סביבת החלל. ג והיה העיר, הקרבה אל-החלל--ולקחו זקני העיר ההוא עגלת נקר, אשר לא-עבד בה, אשר לא-משכה, בעל. ד והורדו זקני העיר ההוא את-העגלה, אל-נחל איתן, אשר לא-יעבד בו ולא יזרע; וערפו-שם את-העגלה בנחל. ה ונגשו הכהנים בני לוי--כי כם נחר יהוה אלהיך לשרתו, ולברך בשם יהוה; ועל-פיהם יהיה, כל-ריב וכל-נגע. ו וכל זקני העיר ההוא, הקרבים, אל-החלל--ירחצו את-ידיהם על-העגלה הערופה בנחל. ז וענו ואמרו: ידינו לא שפכה (שפכו) את-הדם הזה, ועינינו לא ראו. ח כפר לעמך ישראל אשר-פדית יהוה, ואל-תתן דם נקי בקרב עמך ישראל; ונכפר להם הדם. ט ואתה, תבער הדם הנקי--מקרבך: כי-תעשה הישר, בעיני יהוה.

דברים פרק כא



הערה למדריך: אם יש חשש שהחניכים יפחדו וילחצו, אין צורך לחשוף בפניהם את כל פרטי המקרה. פעל בחכמה ורגישות!

בת 13 נרצחה בקצרין; החשד: אלימות נוער

מאת ה'קי חורי

הילדה לא חזרה מביה"ס.

ההודעה על מותה של תאיר ראדה התפשטה ביישוב במהרה והתקבלה בתדהמה. גם חרושת השמועות התחילה לפעול, ואף שמו של האנס הנמלט בני טלע הוזכר. ואולם במשטרה ציינו, שאין שום סימן שיכול לאשש שמועה והערכה כזאת. מחנכיה של ראדה סיפרו כי רקדה בלהקה הייצוגית של בית הספר, והיתה "ילדה מקסימה, מלאה בשמחת חיים". במשטרה ציינו, כי גופתה של הילדה תישלח לנתיחה במכון המשפטי באבו כביר ויבדק אם עברה תקיפה או התעללות מינית.

אנשי מחלקת הרווחה בקצרין כינסו את תלמידי השכבה, וניסו להסביר להם את פרטי האירוע בליווי פסיכולוגית ועובדי שירותי הרווחה. מועצת קצרין פנתה היום להורים וביקשה מהם לשלוח את התלמידים היום לבתי הספר ולגנים. צוותים טיפוליים מתוגברים ביועצים יעזרו לתלמידים ולהוריהם להתמודד עם האסון ועם התחושות שהוא מעורר.

הגילויים בפרשה:

1. הנערה, תלמידת כיתה ח' בת 13 בתיכון "נופי הגולן" בקצרין, יצאה לבית הספר כבכל יום.
2. אמה של הנערה דיווחה למשטרה על היעדרותה בשעות אחר הצהריים.
3. שוטרי תחנת גולן פתחו בסריקות, ומצאו את גופת הנערה בשירותים בבית הספר.
4. על גופת הנערה נמצאו סימני אלימות קשים, בהם סימני דקירה.
5. לדברי קצין במשטרה, כיוון החקירה הוא אלימות בין בני נוער.

גופתה של ילדה בת 13 מקצרין שברמת הגולן, תאיר ראדה, נמצאה אתמול בחדר השירותים בבית ספר "נופי גולן" ביישוב. על הגופה נמצאו סימני דקירות ואלימות. הרקע למעשה אינו ברור. קצין בכיר במשטרת מרחב גליל מסר אתמול, כי על סמך ממצאים שנאספו במקום, כיוון החקירה המרכזי הוא "אלימות בין בני נוער". לדברי הקצין, נבדקים כיווני חקירה נוספים.

בשעות הערב המוקדמות דיווחה אמה של ראדה למשטרה על היעדרותה, לאחר שלא חזרה לביתה מבית הספר. שוטרי תחנת גולן פתחו בסריקות, ולבסוף מצאו את גופתה של הילדה בבית הספר בסביבות השעה 00:19. הילדה היא בת למשפחה ותיקה ומוכרת בקצרין, ולהוריה יש שני בנים נוספים המבוגרים ממנה. צוות מד"א ירדן שהגיע למקום קבע את מותה. במשטרה ציינו, כי בין סימני האלימות על גופתה ניתן היה להבחין גם בכמה דקירות סכין, מה שהעלה את החשד שמדובר ברצח.

למקום האירוע בא סגן מפקד המחוז הצפוני, תת-ניצב דב לוצקי ומפקד מרחב גליל, תת-ניצב ניר מריאש. בהערכת מצב שהתקיימה במקום הוחלט להקים צוות חקירה מרחבי בראשותו של מפקד יחידת התשואל במרחב גליל, פקד יורם אזולאי. במשטרה ציינו, כי בהערכת המצב הוחלט על תגבור מערך החוקרים לצורך תשואל מקיף של תלמידים ומורים בבית הספר.

עדכון אחרון - 06/12/09 49:20
ארכיון: פורסם במקור ב-06/12/07



באחריות ישראלית

□ מטרת הפעילות:

החניכים יכירו בערבות ההדדית ובאחריות החברתית כגורם הטבוע בעם ישראל, וכתנאי להנהגת האומה.

□ מבנה הפעילות:

1. היכרות עם מבצע יונתן ועומק האחריות והערבות שהתבטאה בו.
2. חשיפה לאירועים נוספים מההיסטוריה (הקרובה) המעידים על אחריות לאומית.
3. לימוד כי האחריות הינה הבסיס ליכולת הנהגת האומה.

□ מהלך הפעילות:

1. היכרות עם מבצע יונתן ועומק האחריות והערבות שהתבטאה בו.
הקרנת הסרט "מבצע יונתן" (אם הסרט ארוך מידי לחניכים שלכם, מומלץ לראות לפחות את הקטע לפני העליה למטוס בו יוני נואם ללוחמים). מצ"ב נתונים על המבצע בנספח 1.
השמעת השיר "אל ארץ צבי" ושיחה על מילות השיר (נספח 2).
משפטים ששווה להתעכב עליהם:
- להשיב את כבוד האדם.
- עם אשר לא יחשה, שאת בניו לא יפקיד לזר.
- אל ארץ אם בטבורה קשורים בניה בטוב וברע.

2. חשיפה לאירועים נוספים מההיסטוריה הקרובה של אחריות לאומית.
פריסת תמונות או נתונים (נספח 3) על עליית יהודי אתיופיה (מבצע שלמה), עליית אסירי ציון מברית המועצות, ומותם של נחשון וקסמן וניר פורז.
כל אחד מאירועים אלו מהווה עוד דוגמה לאחריות הלאומית שיש לעם ישראל. מבצע יונתן אינו מעשה גבורה חד פעמי, הוא ביטוי למשהו עמוק שטבוע בעם היהודי - הערבות והאחריות ההדדית. לאורך כל ההיסטוריה היהודית ישנם מקרים בהם החברה או פרטים ממנה יצאו להגנת יהודים אחרים, או לעזרתם, אפילו תוך סיכון עצמי.
לכאורה מה אכפת לנו, היושבים בציון, שיש אנשים שטוענים שהם יהודים באפריקה? למה צריך לנסוע עד לאתיופיה ולהביא את האנשים האלו לארץ במבצע צבאי מיוחד?
מה אנחנו קשורים לנתן שרנסקי, אידה נודל, או יוסף מנדלביץ? הם הסתבכו עם הממשל ברוסיה - שיתמודדו. למה אנחנו כ"כ שמחים כשהם משתחררים ומקבלים את פניהם בשדה התעופה? מה לנו ולהם?
למה ניר פורז חוזר בהתנדבות מהחופשה שלו כדי להוביל את הצוות שיוצא למבצע שחרור של נחשון וקסמן? הוא לא מכיר את נחשון, למה אכפת לו שמישהו נחטף? בארה"ב אומרים למשפחה לשלם כופר וזהו. זה לא עסק של המדינה כלל. למה אצלנו חטיפה כזו היא כן עסק של הציבור כולו? מה משמעות המשפט באתר של משרד הביטחון "כל העם היה מאוחד ברצון להציל נפש אחת של יהודי"?
מה גרם ליותר מ-300 גופים עסקיים והתנדבותיים להירתם לעזרת תושבי הצפון? מה הוביל צעירים רבים כל כך להתגייס למילואים במבצע "חומת מגן"? לחזור מטיוול בחו"ל בשביל להגן על התיישבות שהם לא מכירים ואולי אפילו מתנגדים לקיומה?

העם היהודי בטבעו הוא עם אחראי. ראשית, כל אחד על עצמו, על הקרובים לו, על העם כולו, ומתוך כך אח"כ על העולם (להיות אור לגויים).

עם ישראל לא מסוגל לשתוק ולשקוט כשמישהו מבניו במצוקה. גם אם אני לא מכירה אף אחד מיהודי אתיופיה - הם אחים שלי, ולכן אני אסע לקצה העולם כדי להביא אותם הביתה.
שרנסקי, אידה נודל, ומנדלביץ' נאבקו בשם כל האומה. הם לקחו אחריות על כל העם היהודי, גאוותו ושאיפתו הציונית. אנחנו מחוברים אליהם ואחראים לשחרורם, גם אם איננו מכירים אותם אישית.
ניר פורז מרגיש שחלק ממנו כלוא עם נחשון וקסמן. שיש לו אחריות על נחשון למרות שהוא לא ראה אותו מעולם. אנחנו בני אותו עם וזה מספיק כדי שנתאמץ לעשות את הכי טוב אחד בשביל השני. אנחנו אחראים זה על זה.

3. לימוד כי האחריות הינה הבסיס ליכולת הנהגת האומה.

הרב נבצאל - פרשת ויגש שיחה ל' (מומלץ מאוד ללמוד את השיחה כולה. מובאים כאן רק חלק מהדברים הנוגעים ביותר לענייננו):



"יהודה מציע ליוסף להילקח במקום בנימין, למרות סכנת החיים שיש בהיותו עבד במצרים. במקרא מופיע טעם מכורש להצעה זו בה סיכן יהודה את עצמו: "כי עבדך ערב את הנער מעם אבי לאמור... אנכי אערבנו מידי תבקשנו..." אני ערב בדבר. ערב - צריך לקבל אחריות על עצמו... ערבות פירושה, לשון עירב דברים זה בזה. אם יהודה ערב עבור בנימין, פירוש הדבר ששניהם מעורבבים יחד, שניהם גוף אחד מאוחד... מסתבר הדבר, שסגולה נפשית זו של יהודה להתאחד עם הזולת בקשר בל ינתק, היא מיסודות המלוכה שבו. וכבר דברנו בעבר, בתכונה הבולטת אצל יהודה - הן במעשה תמר, והן בנכונותו להיות עבד תחת בנימין - והיא: הנשיאה באחריות... זהו כוחה של מלכות. הרמב"ם אומר על המלך "שבלבו הוא לב כל קהל ישראל" (הלכות מלכים ג' ו'). מי שיכול ליטול אחריות על הכלל כולו, ויכול לכלול בלבו את כל ישראל - הוא שראוי להיות מלך ישראל, להיות לבם של ישראל. מי שמרגיש בכאבו של הזולת, עד כדי נכונות להיות ערב עבורו תוך סכנת נפש, מי שמסוגל להתחבר אל הזולת, ולחוש כאילו שניהם גוף אחד ממש - הוא יהיה גם לבם של ישראל. וכך נאמר על דוד מלך ישראל "ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו", שכאשר היה עושה "משפט" ורואה שהחייב לשלם הינו עני - היה דוד עושה גם "צדקה" לעני שנתחייב, ומשלם מכיסו את חובו של העני (ש"ב ח, טו). כי העם כולו כלול בלבו של דוד המלך..."

דיון?

מדוע זכה יהודה למלכות?
מה הקשר בין ערבות הדדית לאחריות?
כיצד מהווה האחריות בסיס ליכולת הנהגת העם כולו?

מומלץ מאוד לסיים בנאום חוצב להבות על היותנו מנהיגי העם כולו (כבר כיום ובטח שבעתיד). לכן עלינו להיות אחראיים, לפתח רגישות ואכפתיות כלפי כל אחד ואחד, גם הרחוקים מאיתנו, וגם אלו שאנחנו לא מכירים.



מבצע יונתן או מבצע אנטבה (שם אחר נוסף הוא מבצע כדור הרעם) הוא מבצע צבאי שבוצע על-ידי צה"ל באוגנדה, במטרה להציל 105 חטופים יהודים וישראלים.

חטיפת המטוס

ב-27 ביוני 1976 נחטף מטוס איירבוס A300 של חברת התעופה הצרפתית אייר פראנס, בטיסה 139 מנתב"ג לפריז, לאחר שערך חניית ביניים באתונה. במטוס היו 228 נוסעים ו-12 אנשי צוות. החוטפים היו שני גרמנים, חברי "התאים המהפכניים" (RZ) ושני מחבלים פלסטינים, חברי החזית העממית לשחרור פלסטין. הם הנחיתו את המטוס בבנגאזי שבלוב, שם המטוס חנה במשך שבע שעות ותודלק. נוסעת בשם פטרישיה הימן אחות במקצועה, חששה לחייה ודימתה עצמה לאישה הרה בכדי להשתחרר מהמטוס החטוף. פטרישה בעלת אזרחות ישראלית, ואזרחות בריטית עשתה שימוש בדרכון הבריטי וכך יצאה מהמטוס החטוף בעצירת התידלוק שבבנגאזי. המחבלים הורו לטייס לטוס לאנטבה שבאוגנדה, מרחק של כ-3,800 קילומטרים מישראל. שם הצטרפו אל החוטפים עוד 4 מחבלים פלסטינים. המחבלים השתייכו לפלג של הטרוריסט ודיע חדאד (מפקד הזרוע המבצעית של "החזית העממית לשחרור פלסטין").

ביום השלישי לחטיפה, ה-29 ביוני, החוטפים ערכו סלקציה בין החטופים. הישראלים והיהודים רוכזו באולם הנוסעים של הטרמינל הישן בשדה התעופה של אנטבה, בעוד יתר הנוסעים שוחררו. לצד הישראלים והיהודים, התעקש גם קברניט המטוס הצרפתי, מישל בקוס, להישאר עם נוסעיו, מתוך אחריותו לשלומם. יחד איתו נשארו כל צוות המטוס. לאחר שובו לצרפת נענש קברניט המטוס על מעשה זה וקידומו באייר פראנס עוכב.

דרישות החוטפים

מדינת ישראל ניהלה מגעים עם שליט אוגנדה אידי אמין, ששיתף פעולה עם החוטפים. החוטפים דרשו את שחרורם של 53 "לוחמי חופש", ביניהם 40 מחבלים הכלואים בישראל, 5 מחבלים הכלואים בקניה, 6 אנרכיסטים הכלואים בגרמניה, אנרכיסטית הכלואה בשווייץ ואנרכיסטית הכלואה בצרפת. בנוסף לכך הם דרשו כופר כספי תמורת בני הערובה. הם קבעו אולטימטום שאם לא יענו דרישותיהם עד יום חמישי ה-1 ביולי - יוצאו כל בני הערובה להורג. תוך כדי משא ומתן הסכימו המחבלים להאריך את משך האולטימטום עד 4 ביולי.

מבצע ההצלה

במקביל למשא ומתן לשיחרור החטופים, תכנן צה"ל מבצע חילוץ נועז, על סמך נתוני מודיעין על שדה התעופה אנטבה. בתחילה, סרב ראש הממשלה יצחק רבין לאשר מבצע צבאי, וגם הלחצים מצד שר הביטחון שלו, שמעון פרס לא הועילו. אולם כאשר הונחה בפניו תוכנית של צה"ל לחילוץ החטופים, הוא ערך הצבעה בממשלה וקיבל רוב מוחץ בעד תוכנית חילוץ.

גם בצה"ל היו חלוקות הדיעות - הרמטכ"ל מוטה גור התנגד נמרצות לכל תוכנית פעולה, אולם האלופים בני פלד ויקותיאל אדם לחצו על כולם לצאת לחילוץ.

לאחר שתוכנית החילוץ קיבלה את אישור הממשלה, המריאו, ב-3 ביולי, ארבעה מטוסי הרקולס של חיל האוויר משארם א-שייח', וטסו לאנטבה.

מפקד המבצע בשטח היה תא"ל דן שומרון, סגנו אל"מ מתן וילנאי, מפקד כוח גולני אל"מ אורי שגיא, מפקד טייסת הקרנפים סא"ל יהושע שני, מפקד כוח הפריצה סא"ל יונתן נתניהו וסגנו רס"ן מוקי בצר עמדו בראש כוח הפריצה לטרמינל הישן. על ניהול המבצע מחדר פיקוד במטוס בואינג 707 הופקד אלוף יקותיאל אדם, ראש אג"ם.

במבצע השתתפו לוחמים מסיירת מטכ"ל, הצנחנים וגולני. עוד השתתפו במבצע, רס"ן שאול מופז מפקד כוח אבטחה נייד, אל"מ עמי אילון מפקד הכוח האווירי של המבצע, סרן אפי פיין (איתם) מפקד סיירת גולני, אל"מ אהוד ברק עוזר ראש אמ"ן למבצעים, רס"ן עמירם לוין האחראי לתכנונים מבצעיים של סיירת מטכ"ל, סא"ל ד"ר ערן דולב ראש הצוות הרפואי, רס"ן ד"ר אפרים סנה ראש הצוות הרפואי של החפ"ק הקדמי, סרן אליק רון שהיה איש מילואים של סיירת מטכ"ל, סא"ל נחמיה תמרי ראש כוח השתלטות על בית הנתיבות החדש, סא"ל אמנון הליבני היה הטייס שהכיר את השדה הישן בו שהו החטופים. הלוחמים הצליחו להגיע בדיוק בזמן שנקבע, ואף הנחיתו את המטוסים בצורה נוחה, למרות שאור שדה התעופה נכבה כאשר הם היו בעיצומה של הנחיתה. אולם לפני זמן ההגעה, נתקלו בשני חיילים אוגנדיים, הלוחמים פגעו בחיילים במקלע שהרעיש והפנה אליהם את תשומת הלב של האוגנדיים. מוקי בצר המשיך עם חייליו רגלית למקום החטופים ואילו יוני נתניהו רץ אחריהם, חייל אוגנדי ירה עליו ממגדל הפיקוח והוא נפצע קשה. יוני מת מפצעיו לפני שפוגו החטופים.



בהגיעם לבניין, זיהו החיילים את המחבלים וירו בהם. החטופה אידה בורוביץ' נהרגה מאש המחבלים; גם פסקו כהן נפגע מחילופי אש, כאשר החיילים ירו לעבר מחבל שישב בקרבתו; כאשר נכנסו כוחות צה"ל, התרומם ממקומו צעיר בן 19 בשם ז'אן זק מימוני וחיילי צה"ל ירו בו בטעות.

סמ"ר סורין הרשקו מהפלוגה המסייעת של גדוד 890 (צנחנים), נפצע קשה מקליע אקדח ונותר משותק מהצוואר ומטה. הנוסעים הועברו למטוסי ההרקולס שטסו לקניה, שם תידלקו ונסעו היישר לישראל.

ההפתעה והמהירות של צה"ל היו כל כך גדולים, עד שבסיום הפעולה, כאשר שר הביטחון הורה להתקשר לאידי אמין ולהודות לו על עזרתו לחטופים (בהלצה, כמובן), לא ידע אידי אמין כלל על המבצע והזכיר לישראל כי "מחר מסתיים האולטימטום של המחבלים על כל המשתמע מכך".

אחת החטופות, דורה בלוך בת ה-75, שאושפזה בבית חולים מקומי בקמפלה לפני המבצע, נרצחה בהוראתו של אידי אמין (רק לאחר קץ שלטונו של אמין הוחזרה גופתה לישראל).

השם שניתן למבצע בעת ההכנות אליו היה "מבצע כדור הרעם". לאחר המבצע ניתן לו השם "מבצע יונתן", על-שמו של יונתן נתניהו, ובעיקר נודע המבצע בישראל ובעולם כ"מבצע אנטבה".

הלוחמים השמידו שמונה מטוסי מיג שחנו בשדה התעופה על מנת למנוע מרדף אפשרי אחרי מטוסי חיל האוויר.

אבידות

כאמור לעיל, במהלך המבצע נהרגו יונתן נתניהו, מפקד סיירת מטכ"ל, וסמ"ר סורין הרשקו נפצע קשה בעמוד השדרה ונותר משותק בארבעת גפיו. שלושה בני ערובה נהרגו (אידה בורוביץ', פסקו כהן וז'אן זק מימוני), ואחת (דורה בלוך) נרצחה לאחר מכן. 6 בני ערובה נוספים נפצעו. כמו כן, נהרגו כל המחבלים החוטפים וכ-20 חיילים אוגנדים.

תגובות למבצע

בעולם המערבי זכתה ישראל להערצה על התעוזה של מדינת ישראל ולהערכה על הביצוע של צה"ל. צרפת הביעה סיפוק על חילוץ בני הערובה; גרמניה כינתה את המבצע "פעולת חירום והגנה עצמית"; שווייץ בירכה את ישראל; בעיקר התפעלו מהמבצע בבריטניה ובארצות הברית, שקראו למבצע זה "משימה בלתי אפשרית"; בארצות הברית ראו סמליות מסוימת בתאריך שחרור החטופים - הארבעה ביולי - יום העצמאות המאתיים שלהם.

הגוש הקומוניסטי והעולם הערבי גינו את הפעולה. מצרים, סוריה, עירק ותימן, שחלקן יצאו בשעת החטיפה וגינו את החוטפים, הפכו את עורן כאשר גינו לפתע את פעולת צה"ל כהפקרת חיי אדם ופגיעה בלוחמי חירות. ברית המועצות האשימה את ישראל בחדירה למדינה חופשית, שוחרת שלום ופגיעה בריבונותה. אפילו האו"ם גינה את ישראל, כאשר מזכירו, קורט ולדהיים, הגדיר את הפעולה "תוקפנות משוועת".

בתרבות

על מבצע אנטבה, נעשו שלושה סרטי קולנוע המתארים את המבצע:

- "נצחון באנטבה" (1976) - עם אנתוני הופקינס, אליזבת טיילור וריצ'רד דרייפוס.
- "הפשיטה על אנטבה" (1977) - עם צ'ארלס ברוסון
- "מבצע יונתן" (1977) - עם יהורם גאון בתפקיד יוני נתניהו, בבימויו של מנחם גולן.



ארץ צבי

ביצוע: יהוד רם גאון
מילים: תלמה אליגון רוד
לחן: דובי זלצר



בחצי הלילה הם קמו
והיכו בקצה העולם
כבני רשף חשו הרחיקו עוף
להשיב את כבוד האדם

אל ארץ צבי
אל דבש שדותיה
אל הכרמל והמדבר
אל עם אשר לא יחשה
שאת בניו לא יפקיר לזר,
אל ארץ צבי שבהריה
פועמת עיר מדור לדור
אל ארץ אם בטבורה
קשורים בניה בטוב וברע.

בחצי הלילה עוברת
בשדותינו רוח שרב
ערבה אילמת תרכין אז ראש
על אשר עם שחר לא שב

אל ארץ צבי
אל דבש שדותיה
אל הכרמל והמדבר
אל עם אשר לא יחשה
שאת בניו לא יפקיר לזר,
אל ארץ צבי שדמעותיה
נושרות על שדה חמניות
שעצבונה וששונה
הם שתי וערב בבגד יזמה.





מבצע שלמה

פעולת חירום להעלאת יהודי אתיופיה לישראל שיזמה מדינת ישראל במאי 1991. נמשכה כ-34 שעות ובמטגרתה הועלו ארצה כ-14,400 איש.

איזה נודל מגיעה לארץ אחרי מאסר של 4 שנים בסיביר



איזה נודל נולדה בפרבר של מוסקבה. הוריה, חיה ויעקב הפעילו מפעל מלט. מגיל תשעה חודשים גדלה אצל סבה וסבתה בקולחוז היהודי ז'יאנקיס ובגיל שלוש עברה משפחתה כולה למוסקבה. שפתה הראשונה הייתה יידיש. בבגרותה למדה כלכלה באוניברסיטת מוסקבה.

איזה נודל, כמו מטורבי עלייה רבים אחרים, התעוררה לפעילות דיסידנטית בעקבות חטיפת המטוס שאירגנו ב-15 במאי 1970 הדיסידנט היהודי אדוארד קוזנצוב ואחרים. לאחר החטיפה נהגה הממשלה הסובייטית ביד קשה יותר ביהודים ובדיסידנטים ורבים מפעילי התנועה נאסרו.

לאחר שהגישה בקשה לויזה ליציאה מרוסיה הסובייטית ב-1971 ונדחתה המשיכה בשנים הבאות להגיש בקשות להגר, בלא הצלחה. ב-1972 פוטרה מעבודתה. היא התכתבה עם חבריה לתנועה שנאסרו ושלחה להם ספרים, תרופות ומזון לכלאם. בנוסף עתרה בשם אסירים לשלטונות במוסקבה וייצגה אותם בפני מנהלי המחנות ובתי הסוהר. פן נוסף של פעילותה היו הפגנות ופגישות עם זרים שביקרו במוסקבה, להם חשפה (ודרכם לעולם כולו) את הפרת זכויות האדם הבסיסיות של האסירים בארצה.

הרשויות לא ראו בעין יפה פעילות זאת, והיא הוטרדה ונחקרה תכופות על ידי הקג"ב. לאחר שפנתה מעל מרפסת ביתה ביוני 1978 בבקשה נואשת לאפשר לה להצטרף למשפחת אחותה ילנה בישראל, נידונה בבית משפט לארבע שנות הלות בסיביר.

בתקופת מאסרה הייתה איזה נודל לטמל כ-"סירובניקית" וזכתה להדים בדעת הקהל העולמית. התייצבותם לצידה של דמויות מרכזיות כרונלד רייגן, מרהרט תאצ'ר, ה"ין פונדה וליב אולמן בשילוב עם תהליך השקיעה של ברית המועצות הביאו לבסוף לשיחרורה ולעלייתה לישראל ב-15 באוקטובר 1987.



שמעון פרס ויצחק שמיר מקבלים את פניו של נתן (אנטולי) שרנסקי

בהגיעו ארצה, לאחר 9 שנות מאבק ומאסר בסיביר.

נתן שרנסקי נולד בדונצק שבאוקראינה למשפחה יהודית. שרנסקי הילה כשרון במדעים מדויקים ובשחמט וסיים תואר במתמטיקה שימושית מטעם המכון הטכנולוגי של מוסקוה. שרנסקי היה ציוני נלהב ופעל כדי לעלות לארץ ולעודד יהודים אחרים לעשות עלייה. אחרי שבקשתו לקבל ויזת יציאה לישראל ב-1973 נדחתה בגלל סיבות שהוגדרו "ביטחוניות", החל לעבוד כמתרגם עבור הפיזיקאי הנודע אנדריי סחרוב ובעקבותיו נהפך לפעיל למען זכויות אדם. הוא הצטרף לארגון זכויות האדם בראשותו של סחרוב והיה הדובר העיקרי עבור



אסירי ציון ומטורבי העלייה היהודיים.

במרץ 1977 נעצר מטעמים פוליטיים והואשם האשמות שונות, שהתגלו מאוחר יותר כהאשמות שוא. ביולי 1978 הרשיע אותו בית המשפט בבגידה, ריגול למען ארצות הברית, הסתה ותעמולה אנטי-סובייטית, וגזר עליו 13 שנות מאסר. הוא ישב 16 חודשים בכלא לפורטובו (Lefortovo) ואז נשלח להולאה בסיביר. על פי עדותו, הצליח שרנסקי לשרוד את מחנות המעצר והעבודה של הגולאה באמצעות דבקות בזהותו היהודית ותשוקתו לעלות ארצה.

בעקבות מאבק לשחרורו שניהלה אשתו, אביטל, ולחץ דיפלומטי כבד מצד המערב, שוחרר שרנסקי כעבור תשע שנים ב-11 בפברואר 1986 במסגרת עסקה שבה נמסרו לברית המועצות חמישה מרגלים תמורת שלושה מרגלים מערביים, ביניהם המרגל לכאורה שרנסקי.

ב 1989 העניק לו נשיא ארצות הברית רונלד רייגן את מדליית החירות. הענקת המדליה ביטאה את הכבוד וההערכה הרבים שרחשו בארצות הברית לנתן שרנסקי על מלחמתו למען זכויות כנגד ברית המועצות ומשטר הדיכוי שלה. ב-15 בדצמבר 2006 קיבל שרנסקי את מדליית החירות הנשיאותית של ארצות הברית מידי ג'ורג' בוש, והיה לישראלי הראשון וללא אמריקני הרביעי, אחרי גלסטון מנדלה, האפיפיור יוחנן פאולוס השני, והאם תרזה, שקיבל את שני העיטורים האמריקניים החשובים ביותר של הנשיא והקונגרס - מדליית הזהב של הקונגרס ומדליית החירות הנשיאותית.

סרן ניר פורז



(14 במאי 1971 - 14 באוקטובר 1994), קצין צה"ל שנהרג במבצע חילוץ בן ערובה שנחטף בידי החמאס.

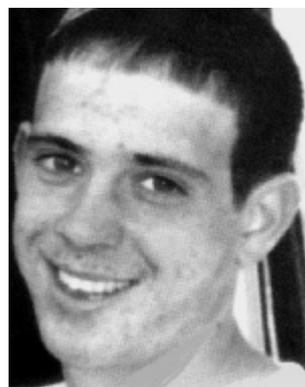
אביו, מעוז פורז, טייס חיל האוויר, נהרג במלחמת יום הכיפורים, בעת שנר היה בן שנתיים וחצי. לפי נהלי צה"ל, לא יועד ניר פורז לשירות ביחידה קרבית, אך הוא בחר בכל זאת במטלול קרבי, ושירת כמפקד בסיירת מטכ"ל.

ביום שישי, 14 באוקטובר 1994, לאחר שאיתר השב"כ את מקום הימצאו של החייל החטוף נחשון וקסמן, בביר נבאללה שמצפון לירושלים - שישה ימים לאחר שנחטף ע"י החמאס - ראשי מערכת הביטחון החליטו על פעולת חילוץ.

בעת החטיפה היה ניר פורז בחופשת שחרור לקראת שחרורו מצה"ל. הוא הוקפץ מן החופשה ומונה למפקד הכוח. לאחר שאומתו פרטי המודיעין וזאת מהמידע שהוציאו אנשי השב"כ מהנהג שהסיע את נחשון וקסמן אל הבית בביר נבאללה, הוחלט ביום שישי בשעה 15:19 עם רדת החשיכה לפרוץ לבית. הכוח ניסה לפרוץ לבית החד קומתי מכמה מקומות באמצעות פיצוץ דלתות הברזל. מששמעו המחבלים את הפיצוץ של דלת הברזל שבכניסה ירו בנחשון למוות. כאשר הכוח שבראשו עמד פורז נכנס לבית, ירו לעברו המחבלים והרגו את פורז. על פעולה זו זכה ניר פורז בצל"ש הרמטכ"ל.



נחשון וקטמן



(בוגר עזרא רמות) נחטף ע"י מחבלים ונרצח על ידם בזמן ניסיון החילוץ. החילוץ נעשה ע"י סיירת מטכ"ל ובראשה ניר פורז, שנהרג אף הוא בפעולה. מתוך אתר "ונזכור את כולם":

נחשון היה ילד תמים, שחשב רק טוב על אחרים - תכונה שלא נתנה לו לחשוך במכונית שעצרה עבורו בצומת יהוד, ובה נוסעים חובשי כיפות, מוטיקה חסידית בטייפ באוטו, ותנ"ך וסידור מונחים על המושב. נחשון נחטף ביום 9.10.1994 על ידי מחבלים מהחמאס, והוחזק כבן ערובה במשך שישה ימים. כל המדינה התפללה ופעלה לשחרורו. כל העם היה מאוחד ברצון להציל נפש אחת של יהודי.

מלחמת לבנון השנייה

"עם התמשכות הלחימה בצפון, הלכה וגברה פעילותם של הגופים התורמים וההתנדבותיים, והם הפכו להיות גורם עיקרי במערך הסיוע שניתן לאוכלוסיית הצפון.

כיוון שכך ריכז משרד מבקר המדינה מידע אודות פעילותם של למעלה מ-300 גופים תורמים והתנדבותיים מהמגזר השלישי ומהמגזר הפרטי-עסקי, ושל תורמים פרטיים שפעלו במהלך ימי הלחימה בצפון. ההיקף הכספי של כלל התרומות שהעניקו הגופים האמורים נאמד, לפי המידע שהתקבל מהגופים עצמם, בסכום עצום של קרוב למיליארד \$.

גופים מהמגזר השלישי לקחו חלק ב-38% מהפעילות ההתנדבותית, תורמים פרטיים 16%, וחברות עסקיות תרמו 64% מהפעילות."

מתוך דו"ח מבקר המדינה 2006

שירות מילואים

מלחמת לבנון השנייה:

"מתחילת המלחמה חתמו עשרות אלפי אנשים על העצומה הקוראת לממשלה: "להחזרת החטופים, הביטחון והשקט למדינת ישראל.

מילואימניקים וותיקים וצעירים, דתיים וחילוניים, ימניים ושמאלנים כאחד ארזו ציוד מינימלי ועלו לקרב." (אתר תל"י)

מבצע "חומת מגן":

אמת, בתקופות של שקט יחסי נוטה שיעור ההתייצבות למילואים לצנוח, אולם נתון זה יכול להשתנות באורח קיצוני בעתות משבר. ואכן, בתחילת מבצע "חומת מגן" באפריל 2002, לדוגמה, שיעור ההיענות לצווי המילואים עלה על מאה אחוזים; אפילו אלה שכבר שוחררו משירות מילואים פעיל התייצבו לקרב.

(מתוך אתר תכלת)

חודש מרץ 2002 היה הגרוע בחודשי אינתיפדת אל-אקצה. בשטחים נהרגו למעלה מ-30 חיילים ומתנחלים, ונעשו 11 פיהועי התאבדות, שבהם נרצחו 81 ישראלים נוספים (לשם השוואה, בכל שנות האינתיפאדה הראשונה נהרגו 90 ישראלים). שיאם של הפיהועים היה טבח ליל הסדר - פיהוע התאבדות שנערך במלון פארק בנתניה בעיצומו של ליל הסדר (ב-27 במרץ 2002), ובו נרצחו 30 חוגגים. מצב זה, של אובדן מוחלט של הביטחון האישי ותחושה של קריסה מדינית, הובילה את ממשלתו של אריאל שרון לפעול בצורה דרסטית לשינוי המצב. בישיבה שנערכה במוצאי החג (28 - 29 במרץ) החליטה הממשלה על יציאה למבצע שכונה מבצע חומת מגן. כל שרי הממשלה תמכו ביציאה למבצע למעט שניים שנמנעו: שמעון פרס ומתן וילנאי. החלטת הממשלה זכתה לתמיכה כמעט מוחלטת של הציבור היהודי בישראל. ההסכמה הרחבה השתקפה בהיענות גבוהה לכעשרים אלף צווי המילואים ששלח צה"ל ובמוטיבציה הגבוהה ששררה בקרב המגויסים.

(מתוך ויקיפדיה)



והיו עיניך רואות את מורייך - הבעל שם טוב

▣ מטרג הפליואג:

החניכים יפגשו עם דמותו של הבעל שם טוב. החניכים ירצו לחיות לאורו של הבעל שם טוב ולקחת אחריות גם על מי שרחוק מהם.

▣ מבנה הפליואג:

1. חשיבה - עד להיכן מגיעה אחריותו של האדם?
2. המחשה כי ישנה ראייה והשפעה לטווחים שונים.
3. היכרות עם קורות חייו של הבעש"ט.
4. הדגמה כיצד הבעל שם טוב לקח אחריות על חסידיו גם לאחר מותו.
5. סיכום.

▣ מהלך הפליואג:

1. חשיבה - עד להיכן מגיעה אחריותו של האדם

סיכום קצר של הפעולות הקודמות, בהן ראינו כי אחריותו של האדם הינה גם על מי שרחוק ממנו. שאלה בסבב: מה לדעתך המרחק הגיאוגרפי הכי רחוק ומשך הזמן הכי ארוך שאדם יכול לקחת אחריות על אחרים (או שמנהיג יכול להיות אחראי על מונהגיו)?

2. המחשה כי ישנה ראייה והשפעה לטווחים שונים

רואים רחוק רואים שקוף - כל החניכים עומדים על הספסלים. עליהם להסתדר לפי המספר במשקפיים מבלי לדבר ומבלי לרדת מהספסלים. (ניתן לעשות זאת בתחרות בין 2 קבוצות. צריך רק לוודא שמספר מרכיבי המשקפיים בשתי הקבוצות - שווה).

המשקפיים מאפשרות למי שהעין שלו לא מספיק חזקה, לראות למרחוק. ככל שהעין יותר חזקה היא רואה עם פחות עזרה. אף אחד לא מסתפק בראייה לקרוב בלבד אלא מרכיב משקפיים לפי הצורך. כשאנחנו רוצים לראות רחוק יותר, אנחנו משתמשים במשקפת / טלסקופ וכו'.

אפשרות נוספת (אם יש חשש שחניכים מרכיבי משקפיים יפגעו חלילה) - בדיקת ראייה - מראים לחניכים שלטים עם מספרים ואותיות בגדלים שונים. מתקרבים ומתרחקים מהחניכים ובכל פעם בודקים עד איזה גודל של אות/מספר הם הצליחו לקרוא.

לפי הקרבה של הדבר אלינו, ולפי גודלו, אנחנו מצליחים לראות אותו ולהתייחס אליו. אנחנו צריכים לזכור שגם כשאנחנו לא רואים, זה עדיין קיים, ועלינו למצוא את הדרך (משקפיים, טלסקופ, להתקרב וכו') לראות גם מה שלא ממש בטווח הראיה הרגיל שלנו.

אותו דבר קיים עם האחריות שלנו. נראה לנו שאנחנו יכולים להיות אחראים רק כלפי הקרובים לנו, או מקסימום למי שבאזור הגיאוגרפי שלנו גם אם אנחנו לא מכירים אותו. אבל אם נרכיב משקפיים נכונות, נסתכל דרך הטלסקופ של הנשמה, נוכל לראות הרבה יותר רחוק ולקחת אחריות בטווח הרבה יותר גדול.

לדוגמא - אם אני היום לא שומר על איכות הסביבה, אני יוצר נזק לדור הבא שיסבול מחור באוזון, זיהום מים וכו'. אני אחראי על מי שיחיה בעולם אחרי ולכן אני צריך לשקול את מעשי כבר היום. ואם אני לא רואה את זה, אני צריך להרכיב משקפיים מתאימות...

ונמשכת שיירה - מתחלקים לשתי קבוצות. כל קבוצה מקבלת רשימת משימות וניקוד של כל משימה (נספח 1 - את כמות החניכים שצריכים להשתתף במשימות השונות, תשנו לפי מספר החניכים שיש לכם). במשך 10 דקות על החניכים לבצע משימות, כך שייצברו כמה שיותר נקודות. באפשרותם לבחור אלו משימות לבצע, מי יעשה מה וכו'. לאחר 10 דקות, כל קבוצה מראה את המשימות שביצעה ומקבלת נקודות בהתאם.

אחת המשימות (מספר 6) יוצרת מעין המשכיות מעבר לזמן שהחניכים ביצעו את המשימה. הם יכולים להמשיך לצבור נקודות גם לאחר הזמן הקצוב, העשייה שלהם משפיעה מעבר להם עצמם. לדוגמא, אם היו מבקשים ממישהו שידאג לכמה שיותר חברה שידברו עם המדריך, או שהיו מתקשרים לאנשים בטלפון שיעבירו אחד לשני, או כותבים שלט בסניף שכולם מתבקשים ללכת למדריך ולומר לו... וכן הלאה. גם אנשים שמגיעים למדריך אחרי שנגמרו 10 הדקות, מזכים אותם בנקודות... כך גם בחיינו. ישנו זמן קצוב שבו אנחנו בעולם, ולכאורה רק בו אנחנו יכולים לפעול ולעשות ולקחת אחריות. אבל ישנה



בונים אחריות

אפשרות להמשיך את הכח שלנו גם אחרינו. מי שאחראי באמת וזה טבוע בו, מבין שבראייה נכונה - יש לו יכולת להשפיע, לעזור, לקחת אחריות גם על מי שלא קרוב אליו כלל, לא במקום ולא בזמן. חלק מהאחריות היא ליצור תהליכים כאלו, שימשיכו גם אחרינו ויעזרו לאנשים גם כשאנחנו לא נוכל לעשות זאת.

3. היכרות עם קורות חייו של הבעש"ט

שמים במרכז ציור של עגלה וסוס (נספח 2) ומספרים על הבעל שם טוב (נספח 3). לבעל שם טוב היה "מיקרוסקופ נפשי" שאיתו ראה למרחוק את הקשיים של היהודים בכל העולם, לקח אחריות ודאג להם. העגלה והסוס שימשו אותו במסעותיו, ופעמים רבות מתואר שאמר לעגלון לעזוב את המושכות והסוסים היו "עפים" במהירות עד לעיירה הרחוקה. אבל זה לא הכל, הבעש"ט הצליח לקחת אחריות גם על מעגל רחוק הרבה יותר... בשביל להמחיש את עוצמתו של הבעש"ט, אנחנו רוצים להזמין מישהו שיספר את זה הרבה יותר טוב. (שים על עצמך כובע ואיזשהו בגד מתאים ותציג את הסיפור הבא).

4. הדגמה כיצד הבעש"ט לקח אחריות על חסידיו גם לאחר מותו

ניתן להציג את הסיפור בתור אחד המתפללים בבית הכנסת שמספר לחניכים על אירוע הזוי: מישהו נכנס וחיפש שני פרנסים שאף פעם לא היו פרנסים, אומר להם שהבעש"ט התארח אצלו לפני שנים רבות וכן המשך הסיפור...

הגאון הקדוש רבי אברהם השיל מאפטה, הנודע בשם ה"אוהב ישראל", היה מספר:

באחד המסעות התאכסן הבעל שם טוב הקדוש באכסניה מפארת. בעל האכסניה היה עשיר מופלה, ובביתו כלים ורהיטים נאים ביותר.

כאשר נפרד הבעל שם טוב מבעל האכסניה, מסר בידו מעטפה סגורה, עליה ציין שמותיהם של שני אנשים, והוא ביקש מהמארח, שיואיל למסור את המכתב לידי פרנסי החודש בעיר הגדולה ברודי (בימים ההם היו קהילות בהן נבחרו מנהיגים חדשים מידי חודש בחודשו, והם נקראו "פרנסי החודש"). הבעל שם טוב הוסיף וביקש מבעל האכסניה שימסור את המכתב בעצמו ולא על ידי שליח.

בעל האכסניה הבטיח לסדר את מבוקשו של הצדיק על הצד הטוב ביותר. הוא נכנס לאורווה להוציא משם את הסוסים, כדי ללוות את הבעל שם טוב כברת דרך עד צאתו מהכפר. כאשר התכופף בעל האכסניה להתיר את הסוסים, נפל המכתב מן הכיס לתוך ארגז השחת שעמד באורווה. בעל האכסניה לא הרגיש בדבר כלל, יותר לא ראה את המעטפה, וגם כשחזר מהדרך לא נזכר בכל העניין. דבר המכתב והשליחות של הצדיק פרחו לגמרי מזכרונו.

עברו שנים, היהודי העשיר התחיל לרדת מנכסיו, ואט אט הגיע למצב בו נאלץ למכור חלק מהרהיטים, הכלים הנאים והתכשיטים, כדי לקנות לבני ביתו אוכל. מצבו לא השתפר, והוא החליט יום אחד למכור את ביתו.

עגום היה מצבו. רב היה כאבן למכור את הבית האהוב עליו, הבית ששימש אכסניה לאנשים גדולים וצדיקים. הוא הסתובב באכסניה והגיע לאורווה על מנת להתחיל לארוז את חפציו. כשהגיע לארגז השחת הישן, שם לב לחתיכת נייר מונחת בארגז. הוא התכופף וראה שזוהי מעטפה. הפך אותה מצד לצד, מנסה לראות מה תוכנה. והנה צף ועולה בזיכרונו דבר נשכח... כהרף עין נזכר בכל העניין: הבעל שם טוב, המכתב, פרנסי החודש, הבקשה שימסור את המכתב באופן אישי... וכי כיצד יוכל עתה לקיים את בקשת הצדיק?! מה יעשה?! חלפו שנים רבות, הבעל שם טוב כבר נפטר, וודאי שאנשים אלו כבר אינם פרנסים... אולי בגלל שלא קיים את שליחותו של הצדיק, באו עליו כל הצרות והירידה מנכסיו? בעל האכסניה שירד מנכסיו לא חשב הרבה. הוא אסף את מעט הכסף שנשאר לו והתכונן לנסיעה לברודי. אולי עדיין מי שהיו פרנסי העיר חיים? אולי ישנם יורשים שתהיה להם תועלת במכתב? אולי עדיין שליחותו של הבעל שם טוב יכולה להתבצע? כך חשב לו העשיר לשעבר ונסע לברודי.

בפתח בית הכנסת בברודי פגש בכמה יהודים שחיכו שיתאסף מניין לתפילת מנחה. הוא סיפר להם את המעשה עם הבעל שם טוב והמעטפה, ושאל אם הם זוכרים פרנסי חודש מפני כעשרים שנה. אף אחד לא הכיר את השמות שהיו כתובים על המעטפה. לא היו כאלו פרנסי החודש. הבעל שם טוב לא טעה, אמר העשיר לשעבר בביטחון וניהגש לאדם הזקן ביותר בקהילה, אולי הוא יזכור את פרנסי החודש אליהם מיועד מכתבו של הבעש"ט. גם הוא אמר בוודאות כי אינו זוכר שהיו בברודי פרנסי החודש עם שמות אלו.

מיואש ומבולבל נכנס העשיר לשעבר להתפלל מנחה עם הציבור. מיד כשהסתיימה התפילה, פרצה חבורת צעירים לבית הכנסת והכריזה שנבחרו פרנסי החודש לחודש הקרוב. הסקרנים התגודדו סביבם כדי לשמוע את שמות פרנסי החודש, וגם העשיר לשעבר התקרר. הצעירים אמרו את שמות הפרנסים וציינו כי נבחרו גם שני אברכים צעירים מהקהילה, חדשים ולא כ"כ מוכרים ושמותיהם משה ויענקל. כל החבורה עמדה נדהמת, משה ויענקל הם השמות שהתנוססו על המעטפה ששלח הבעש"ט לפני עשרים שנה. המכתב היה מיועד להם...

שני הפרנסים הצעירים נטלו לידיהם את המכתב בחרדת קודש ופתחוהו לעיני כל הקהל.

באגרת, פונה אליהם הבעש"ט בכתב יד קודשו, ומבקש מהם כפרנסי העיר ברודי, להושיט עזרה הגונה למי שמסר להם את המכתב, שהיה פעם עשיר ובעל צדקה גדול וירד מנכסיו...

שני האברכים הצעירים התעלפו מרוב התרגשות, והעשיר לשעבר עמד בצד המום לגמרי. כמובן שקהילת ברודי הגישה



הערות	שווי הניקוד	המשימה 1
	1 נקודה על כל עלו בשרשרת	איזור שרשרת מכמה שיוצר עליונים

הערות	שווי הניקוד	המשימה 2
2 אניכים אפגור צריכים אשיר אורגו בפני כולם בזמנר הגרור	8 נקודות	אגבר המנון אקבוצה

הערות	שווי הניקוד	המשימה 3
הפירמידה צריכה להיות בנויה מאפגור ממישה אניכים, ולויה להיות קיימת בזמן אוקה הניקוד.	5 נקודות	אפגור פירמידה מהאניכים

הערות	שווי הניקוד	המשימה 4
אליכס אכגוב אג הגרזום בכגב יד של אגד האניכים	5 נקודות	אגרזום אג הקלף הזא: We are kids in the fifth grade, and we are members of "ezra". Our leader told us that we are old enough to be responsible. He expects us to take care of things in the group and the snif. We hope we will be serious and have success with this mission. We know we have a lot of power and we don't want to dissappoint anyone. Wish us luck.



המשימה	שווי הניקוד	הערות
5 להכין שלט גדול - נירים, אגריות אכל הגיים!	12 נקודות	על השלט להיות בגודל של אפסות 3 גיליונות נייר, ועליכם לראות אותו בכניסה לסניף

המשימה	שווי הניקוד	הערות
6 לגרום לכמה שיותר אנשים (גם מהסניף וגם מבחוץ) אומר להדריך "אגריות אכל הגיים"	על כל אגד שיגיד צאג להדריך, גם אגרי סיום הצמן של ההשימות, גקבלו 3 נקודות	אגם יכולים לבצע השימה צו גוק שימוש בכל אמצעי וברך

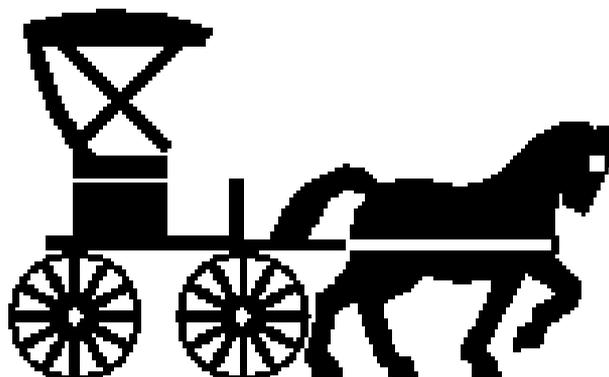
המשימה	שווי הניקוד	הערות
7 לזנות בצד הסניף אג סמל הגנושה מאזנים, עלים, ענפים וכו'	11 נקודות	על הסמל להישאר עד לסוף הגריות

המשימה	שווי הניקוד	הערות
8 לכתוב אג כל המילים של השיר "להיות עצראיי"	10 נקודות	

המשימה	שווי הניקוד	הערות
9 לכתוב כמה שיותר שמות של זרעונים	2 נקודות על כל שם	אם גסדרו אג הזרעונים אפי הזילאים גקבלו בונוס של 5 נקודות

המשימה	שווי הניקוד	הערות
10 להמציא ריקוד אשיר שאגם אזהבים	12 נקודות	הריקוד צריך להיות באורך 2 דקות, וצריכים להשגת 12 אפסות 3 גניכים





ר' ישראל בעל שם טוב

מייסד החסידות 1700 (בערך) 1760, ת"ס - תק"כ.

רבי ישראל בעל שם טוב נולד לאביו ר' אליעזר בשנת ת"ס (1700) בערך, בעיר אקופ, בפודוליה. חיי נעוריו עטופים סוד, ואין בידינו נתונים ביוגרפיים מוסמכים. לפי האגדה נטה בימי ילדותו להתבודדות, והיה מתייחד בשדות וביערות. שנים רבות שימש שומר בית-המדרש ועוזר למלמד דרדקי. בהיותו כבן עשרים נשא אישה, את אחותו של רבי אברהם גרשון מקוטוב. למד תורה בסתר, וקנה לעצמו ידיעות רבות בנגלה ובנסתר. עד "התגלותו" התאמץ להסתיר את ידיעותיו ולהסוות את הליכותיו.

זמן מה היה סובב בערי פודוליה, ווהלין וגליציה ובכפריהן, והיה מרפא חולים ועוזר לנזקקים לו בתפילות ובקמיעות, מה שפרסם את שמו לטהילה, בייחוד בין המוני העם. בשנת ת"ק בערך השתקע במיזבוז', בה קבע את בית-המדרשו. אליו נהרו מעריציו הרבים מקרוב ומרחוק, ובה ייסד יחד עם תלמידיו הגדולים את תנועת החסידות, שעיקרי רעיונותיה ודרכיה נקבעו על ידו. עם פטירתו כבר הגיע מספר החסידים לעשרת אלפים בערך.

רבים מהסיפורים אודותיו כוללים נסיעה בעגלה לעיירה רחוקה, בקפיצת הדרך, על מנת לעזור ליהודי במצוקה. הבעש"ט שלח רבים מחסידיו לנסיעות בשליחויות כאלו, מתוך דאגתו לכל יהודי באשר הוא.

הבעש"ט לא חיבר ספרים. משנתו ידועה לנו מתוך ספרי תלמידיו ותלמידי-תלמידיו, בייחוד מתוך ספריו של רבי יעקב יוסף מפולנאה ונכדו בעל ה"דגל מחנה אפרים".

דברי תורתו לוקטו בכמה ספרי לקט, וכונסו בשלמותם מתוך כל מקורותיהם מסודרים לפי ענייניהם בספר גדול, בן שני כרכים "ספר בעל שם טוב" (לודז תרצ"ח) מאת שמעון מנחם מנדיל, שו"ב מגאווארטשאו.

גם "צוואת הריב"ש" לא נכתבה על ידיו.

הבעש"ט נפטר במיזבוז' ביום ז' סיוון תק"כ (1760) והניח אחריו בן יחיד, ר' צבי ובת אדל (ראשי-תיבות: אש דת למו).

אחריות הדדית כביטויה של אהבת חינוך / ירחם שמשוביץ

מהי הערבות ההדדית המלכדת את עם ישראל; ומדוע מוזכרות שתי בריתות בנושא זה?

כ"ג טבת התשס"ג

ואמנם, זו הסיבה שישנה הפסקה בין ברית זו הנתונה בפרשתנו לבין הברית השניה המובאת בפרשת "כי תבא" שהרי לא תנתן להם כי אם לאחר עברם הירדן.

(ונראה לי לענ"ד שמתוך הבנת עניין זה נוכל להגיע להבנה הפס'. שהרי פותח הכתוב בלשון יחיד ומיד באותו הפסוק עובר ללשון רבים "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה". ראה הוא בבחינת הדבר הגלוי, לפניכם הוא בבחינת הדברים הנסתרים בפנימיות)

כעת ברור מדוע פותח הפסוק בלשון יחיד ועובר הוא ללשון רבים - שהרי לפני כריתת הברית היו בני ישראל עדיין בגדר פרטים לכן היה צריך לדבר אליהם בצורה שתדגיש את בחינת הכלל. ואילו לאחר כריתת הברית ייפכו להיות בגדר אגודה אחת ולכן באה האזהרה לכל אחד ואחד (ועל כן בא בפרשתנו העניין של "לא תתגודדו" שלא יעשו בני ישראל אגודות אגודות שהרי בנים אנו לד' אלקינו - וכמאמר הגמרא "ותהי האמת נעדרת" מלמד שנעשית עדרים עדרים והולכת לה, כי כאשר מתקבצים מסביב לדעות מחולקות אפילו ניצוץ האמת הנמצא שם לכתחילה הולך ונעלם).

אחריות הדדית זו המלכדת את החברה הישראלית אין פירושה שכולם נעשים זהים זה לזה ונוצר שלטון נוסח הטליבן באפגניסטן המאיים על חופש הפרט. מדובר דוקא ביצירת התנאים המתאימים כדי שהבדלים בין הפלגים השונים של החברה, במקום להפריד ביניהם יעשירו אלו את אלו. היסוד לזה נקרא אהבה שאינה תלויה בדבר או אהבת חינוך - שהיא הנצרכת בימים אלו.

על הפסוקים הראשונים של פרשתנו אומר רש"י שמוסבים הם על הברכה והקללה שינתנו על הר גריזים ועל הר עיבל; ואולם תמוה הדבר שכן מדוע אם כן אומר הכתוב "היום" וחוזר על כך כמה פעמים? זאת ועוד פרשת הברכות והקללות על הר גריזים והר עיבל לא יתוארו פה בהמשך הפרשה כי אם רק בעוד שתי פרשיות ונשאלת השאלה מדוע? (וכן הפסוק כולל בתוכו בעיה פנימית שהרי פותח הוא בלשון יחיד וממשיך בלשון רבים.)

והרי ידוע שעניינן של ברכות וקללות אלו הוא קבלת הערבות ההדדית בין איש לאחיו בישראל, שדבר זה תלוי בעברם את הירדן והמצאותם בארץ ישראל. והנה מעיון בגמ' רואים אנו ששני סוגים של ערבות הן - האחת על החטאים הגלויים כמו שפירשו חז"ל את הפס' "וכשלו איש באחיו" - איש בעוון אחיו מלמד שכולן ערבין זה בזה. ערבות זו קבלו בני ישראל עליהם עוד לפני עברם את הירדן. ואולם קיימת עוד סוג של ערבות שאותה קבלו ישראל רק אחרי עברם את הירדן, והיא הערבות על העבירות שבסתר כמאמר חז"ל על הפס' "הנסתרות לד' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם".

פני כריתת הברית היו

בני ישראל עדיין

בגדר פרטים לכן היה

צריך לדבר אליהם

בצורה שתדגיש את

בחינת הכלל. ואילו

לאחר כריתת הברית

ייפכו להיות בגדר

אגודה אחת



שתי ערביות אלו נתקבלו במקומות שונים - את הערבות הראשונה קבלו עליהם בערבות מואב לפני כניסתם לארץ וזאת שכתוב עליה "ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה". לכן בפרשתנו מודגשת המילה "היום", כלומר עוד לפני מעבר הירדן. ולאחר שנהיו בני ישראל ערבים זה בזה על הנגלות מזכיר להם משה את הברית אותם הם עתידים לקבל שבה ייפכו להיות ערבים זה בזה גם על הנסתרות. (ואם נתבונן נראה כי כל י"א הארורים האמורים בפרשת "כי תבא" מכוונים לעבירות שבסתר.)



החורבן שבדורנו - לפרשת דברים ותשעה באב / שלומי רוזנברג

החורבן הוא לא ארוע שהתרחש בעבר, אלא הוא מתרחש שוב בכל דור ודור. לכל דור יש אחריות עצומה למצב של הדורות הבאים ולכן הוא משפיע ישירות על החורבן או הגאולה העתידיים.

ב' אב התשס"ז

דברים חמורים, יש לכך השפעה על הנפש שלו ועל ההרגלים שלו. אותה מציאות של עבירה (גם אם היא קלה) שאדם חי בה, יכולה להוביל אותו בקלות רבה לעבירות נוספות.

כשם שהדברים קיימים בפרט, כך הם קיימים בעם ישראל ככלל. לעיתים רבות, חטאים שמתרחשים בדור מסוים אינם באים כדבר חדש ופתאומי. לחטאי הדור

יש תשתית עמוקה ששורשיה בדורות הקודמים לו. הנשמה הכללית של עם ישראל מושפעת מדברים הנעשים על ידי עם ישראל כל הזמן, ולעיתים הרגלים רעים ועבירות שמתרחשות בדור אחד, מתעצמות ומתחזקות בפועל מספר דורות אחר כך.

וכך מבין השפת אמת את פשר דברי המדרש בהשוואתו בין התקופות. חז"ל מתארים דרך המילה "איכה" השתלשלות היסטורית ארוכת טווח, שסופה אמנם בימי ירמיהו בחורבן הבית, אבל ראשיתה עוד בדור המדבר. יתכן והמדרש שהבאנו לעיל, רוצה לומר לנו בצורה ברורה, שהשורשים והיסודות שהובילו בסופו של דבר לחורבן מלכות ישראל נמצאים היו כבר בתקופת משה רבנו.

אחריות הדורות

אותם דברים רלוונטיים לא רק לדור המדבר אלא תמיד, וכך אומר השפת אמת בקטע אחר, על תוכחתו של משה לעם ישראל המופיעה בפרשתנו (תנ"ך "ברש"י):

"ונראה (ש)מאחר שכתוב 'אל כל ישראל', כי אותן החטאים היו פגם לכל הדורות עד ביאת משיח שיהיה תיקון גמור במהרה בימינו, לכן צריכים לעולם לשוב (בתשובה) על אותם החטאים"

יש בעם ישראל קשר הדוק בין הדורות השונים. לכן, יש אחריות לכל דור לתקן ולחזור בתשובה על חטאי הדורות שלפניו. ברור לנו למשל, שחטא אדם הראשון הוריד את המדרגה והרמה לא רק של החוטא עצמו, אלא של כל האנושות. כמו כן אנו מבינים, שכאשר מנהיג (בקנה מידה ארצי או עולמי), טועה ומחטיא את מטרותו, יתכן שידרשו דורות ארוכים כדי לתקן את הדבר ולהחזיר את המצב לקדמותו.

כך הם גם פני הדברים ביחס לדרגתו הרוחנית של עם ישראל. חטאי דור המדבר הורידו את דרגתו של עם ישראל בכמה וכמה רמות.

המסר שמשנה רוצה לומר לעם ערב כניסתם לארץ, לא מיועד רק להם. המסר הוא מסר נצחי ששייך לכל דור ודור. יש צורך בכל עת ובכל שעה להתבונן בעיניים כנות וישירות על חטאי הדורות הקודמים

"איכה"

פרשת דברים נקראת תמיד בשבוע שחל בו ט' באב - יום האבל על חורבן בתי מקדשנו. כבר בהפטרה לפרשת דברים אנו נכנסים לאווירת החורבן, בשמענו את נבואתו העצובה של ישעיהו בתחילת ספרו. בעיון זה נעסוק בעקבות השפת אמת בענייני פרשת דברים יחד עם עניינו של יום האבל על החורבן.

בעקבות דברי משה בפרשתנו: "איכה אשא לבדי", קישרו חז"ל בין נבואות שונות במקרא בהם הוזכרה המילה "איכה":

"שלושה נתבאו בלשון 'איכה': משה, ישעיה וירמיה... אמר רבי לוי: משל למטרונה שהיו לה שלושה שושבינין. אחד ראה בשלוותה ואחד ראה בפחזותה ואחד בנוולותה. כך משה ראה את ישראל בכבודם ושלוותם, אמר: 'איכה אשא לבדי טרחכם'. ישעיה ראה אותם בפחזותם ואמר: 'איכה היתה לזונה' (א', כא - מתוך הפטרה). ירמיה ראה אותם בניוולם ואמר: 'איכה ישבה בדד' (תחילת מגילת איכה) (איכה רבה א')."

דברי המדרש מחייבים אותנו לבירור רציני בהבנת המסר אותו הוצים חז"ל להעביר לנו. השפת אמת בהתייחסותו למדרש, מנסה לתת לו משמעות עמוקה וחשובה:

"במדרש: 'איכה אשא לבדי'... העניין הוא דכל החטאים שבכלל ישראל היה קצת מהם בשורש דורות הראשונים, דכמו (ש)כל הזכותים (=הזכויות) של בני ישראל הם מאבותיהם, כן אם היה תיקון גמור בשורש, לא היה נצמח(ים) החטאים אחר כך... דכמו 'עבירה גוררת עבירה' ומתחיל כחוט ומסיים כעבות העגלה, כן בכלל, אם יש בדורות ראשונים שגגות ועבירות קלות,

נמשך אחר כך חטאים גדולים. כמו כן בזה מה שנאמר: 'איכה אשא לבדי' - שלא היה ניכר חטאם בפועל (אלא) רק שלא היו נמשכים אחר הנהגת משה רבנו עליו השלום, וזה הביא אחר כך 'איכה היתה לזונה וכו'..." (תר"מ "במדרש")."

כבר דיברנו בעבר שבעם ישראל יש כח לא רק כאוסף של פרטים, כמו כל עם אחר, אלא יש משמעות וסגולה מיוחדת בציבוריות בכלל. כמו כן, כשם שיש לאדם הפרטי נשמה שמחיה אותו, כך לכלל ישראל יש נשמה כללית שמחיה ומניעה אותו.

עבירה גוררת עבירה - בפרט ובכלל

על רקע הדברים הללו אומר לנו השפת אמת יסוד עמוק מאד. קל לנו להבין איך יש מציאות של עבירה גוררת עבירה באדם הפרטי. כאשר אדם מתחיל להתנהג בדרך לא ראויה, גם כשלא עשה עדיין



העשרה

בדורות של צדיקים גדולים נאמר שהיה ראוי שיחבר בית המקדש בימיהם? וכך הוא עונה:

“ונראה לפרש, כי כל ימי הדורות מצטרפין ומתכנסין כל ההארות של עבודת בני ישראל להיות ראויין לגאולה, כי היעלה על הדעת שדור הגאולה יהיו כל כך ראויים בזכותם בלבד לגאולה? רק שזכות כל דור ודור עוזר ומביא מעט בנין בית המקדש. והבנין נמשך כל ימי הגלות, כמאמר: ‘בונה ירושלים’. וזה שנאמר, שכל דור שאינו מסייע לבניינו. וזה שנאמר שאינו נבנה בימיו - שאין ימיו בכלל הבנין כנ”ל”.

לא יתכן שיימצא דור אחד שזכויותיו כל כך מרובים, שדווקא בזמנו יבנה המקדש. לכן אומר השפת אמת, שבעצם הדור שבו יבנה המקדש הוא בסך הכל הדור האחרון שבו הצליח עם ישראל, לאחר

מאמץ של דורות רבים, להגיע למדרגה הראויה למקדש. בית המקדש הוא משימה גדולה וכבדה, ואין בכוחו של דור אחד לבנות אותו (במשמעות של מוכנות רוחנית). לכן כל דור צריך לדעת שבהתקדמותו ועלייתו הרוחנית, הוא בונה נדבך נוסף בבית המקדש, ובכל דור יש עזרה וסיוע לבניין הכללי. זה פשר תפילתנו “בונה ירושלים” - הבנייה מתרחשת בהווה, בכל דור ודור.

כך נבין את דברי חז”ל - “כל דור שלא נבנה בימיו”, כלומר, שלא היה שותף בסיוע לבניין הכללי, הרי “כאילו נחרב בימיו” - אין הדור הזה שותף בבניין, ואין לו שום מקום בהתקדמות הכללית של עם ישראל לקראתו.

גם אתה יכול

השפת אמת מסיים את דבריו הנפלאים באמירה פשוטה גם לאדם הפרטי:

“וכל אדם בפרט צריך גם כן לידע שכל מעשיו הם סיוע לבנין בית המקדש. וכפי מה שמקבלים על עצמם עול מלכות שמים, מסייעין לבניינו”

אל לו לאדם ל”התחבא” בתוך הכלל והדור כולו. עליו לדעת שגם ברמה הפרטית יש באפשרותו ומחובתו להוסיף ולסייע לבניין בית המקדש. בכל פעם שהאדם הפרטי ממליך עליו את הקב”ה בקבלת עול מלכות שמים, ובכל עלייה רוחנית שלו, הוא מקדם ומקרבת את מלכות ה’ בעולם בכלל, ומקרבת את הגאולה.

ולנסות לשוב עליהם בתשובה ולתקן אותם. זוהי הדרך לתיקון העולם ותיקון מצבו של עם ישראל.

חורבן בית המקדש

בהמשך דבריו מקשר השפת אמת את הדברים לחורבן המקדש ולבניינו:

“שזה פירוש מה שאמרו חז”ל: ‘דור שאין בית המקדש נבנה בימיו, כאילו נחרב בימיו’. משום שאם היו מתוקנים כל החטאים שבעבורם נחרב, מיד היה נבנה. וכל שלא נבנה - הוכחה שעדיין לא ניתקן החטא. ונראה דלכן אמרו חז”ל (ש)חורבן בית שני חמור לן (=לנו), משום שכשנבנה בית שני היה תיקון בחטאים הקודמים שגרמו החורבן. אבל החטאים שגרם בית שני, עדיין לא ניתקנו כלום, לכן חמיר לן”.

בית המקדש לא מגיע לעם ישראל כמתנה בחלל ריק. בית המקדש דורש שעם ישראל יהיו ראויים אליו, בכך שיהיו במדרגה וברמה רוחנית מסוימת. כאשר עם ישראל חוטא ויורד מאותה מדרגה, הרי שאין לו כבר זכות לבית המקדש ונוצר נתק וחורבן. כאשר עברו שבעים שנה מחורבן בית ראשון, הגיעו עם ישראל שוב למדרגה שבה כבר תוקנו החטאים שבגינם נחרב הבית ולכן שוב נהיו ראויים

למקדש. אבל לאחר הנפילה והחורבן של בית שני, לא זכינו עדיין לתקומה ולגאולה. משמעות הדבר היא, כי עוד לא הצלחנו לתקן את החטאים שהובילו לחורבן בית שני.

כך מסביר השפת אמת את דברי חז”ל. אם אדם חי בדור שלא נבנה בו בית המקדש, הרי זה כאילו נחרב בו, שהרי אותם חטאים שגרמו לחורבנו של בית המקדש עדיין עומדים וקיימים, שאלמלא כן כבר היה נבנה. (דברים דומים מופיעים בתורה משנת תרל”ה “התוכחות”).

“בונה ירושלים”

פרשנות אופטימית יותר לדברי חז”ל ביחס לבניינו של בית המקדש בכל דור, מופיעה בתורה אחרת:

“כל דור שאינו נבנה בימיו כאילו נחרב בימיו” קשה להבין, ש(הרי) היו הרבה דורות (של) צדיקי עליון שנאמר שהיה ראוי להיות נחרב בימיהם? (תרל”ד “כל”).

השפת אמת פותח בשאלה מתבקשת על דברי חז”ל: הייתכן שגם



חטא העגל - אי מחאת העם בחוטאים - לפרשת כי תשא - פרה / הרב ידידיה וולף

את חשיבות המחאה ראינו בדברי חז"ל בכמה מקומות. בספר מלכים א' ישנם תאורים קשים על כך ששלמה המלך עבד עבודה זרה. בפרק י"א פס' ה' נאמר: "וילך שלמה אחרי עשתרת אלהי צדונים ואחרי מלכם שקץ עמונים": מבאר על כך המצודת דוד: "על שלא מיחה בנשיו ההולכות מעלה עליו הכתוב כאילו הלך אחריהם:"

במסכת שבת בפרק ה' דנה המשנה בדברים שמותר שיהיו על גבי בעלי חיים השונים בשעה שיוצאים מחוץ לערוב בשבת. בסוף הפרק נאמר: "פרתו של ר' אלעזר בן עזריה הייתה יוצאה ברצועה שבין קרניה, שלא ברצון חכמים" (פרק ה' משנה ד').

שואלת על כך הגמרא במסכת שבת, וכי פרה אחת הייתה לראב"ע? והרי 12,000 עגלים היה מעשר מעדרו מדי שנה? מתרצת הגמרא: "תנא: לא שלו היתה, אלא של שכנינו היתה, ומתוך שלא מיחה בה - נקראת על שמו." (נ"ד, ע"ב). רבי יהודה הנשיא שערך את המשנה הנציח את ראב"ע שעבר על רצון חכמים, לא בגין מעשהו, אלא בגין שלא מיחה בשכנתו שנהגה לא כראוי. המאירי בבאורו לסוגיה זו מסכם את ענין המחאה (בית הבחירה שם):

"דברים אלו וכיוצא בהם כשם שאדם צריך ליזהר מהן כך צריך למחות בכל מי שאפשר לו למחות וכל שאפשר לו למחות ואינו מוחה הרי הוא כאלו עשאו והוא שאמרו כל שאפשר לו למחות באנשי ביתו ואינו מוחה נתפש על אנשי ביתו, באנשי עירו נתפש על אנשי עירו, בכל העולם נתפש על כל העולם כלו, וכן אמרו י"י במשפט יבא עם זקני עמו ושריו, אם שרים חטאו זקנים מה חטאו? אלא על זקנים שלא מיחו בשרים. למדת שהמלך נענש בעון העם על שאינו מוחה בהם וכלל העם נענש בעון המלך על שאינם מוחים בו."

כמו כן נאמר במסכת דרך ארץ: בשביל ארבעה דברים ממון בעלי בתים נמסר למלכות, על משהי שטרות פרועים, ועל מלוי רביות, ועל מי שיש בידו למחות ולא מיחה, ועל פוסקי צדקה ברבים ואין נותנים.

הענישה החמורה על חטא העגל לעם ישראל לדורותיו, הנובעת מכך שלא מיחו בחוטאים, מראה את החשיבות הרבה שמייחסת התורה לחובה זו. כל מי שיש באפשרותו למחות, עליו לזקוף את קומתו ולעמוד על המשמר שעם ישראל ישמור על יחודו.

כאשר אנו מעיינים בפרשה העוסקת בחטא עגל אנו רואים שהחוטאים היו מקרב "הערב רב" שעלו ממצרים ולא מקרב עם ישראל. לאחר החטא אומר הקב"ה למשה: "לך רד כי שיחת עמך". מבאר על כך רש"י על פי חז"ל - "שיחת העם לא נאמר אלא עמך, ערב רב שקבלת מעצמך וגיירתם.."

כשנענשים על חטא העגל, נופלים כשלושת אלפים איש בלבד, שהם רק חצי אחוז מכלל ששים ריבוא גברים שהיו בעם ישראל באותה עת. גם עליהם אומר הזוהר שהיו מקרב הערב רב ולא מעם ישראל.

עובדות אלו מעלה שאלה נוקבת, מדוע לפי זה, יצא קצף כה גדול על עם ישראל לדורותיו בגין חטא העגל, למרות שרוב בנין ומנין של החוטאים היו "מהערב רב", ולא מעם ישראל עצמו? יתירה מזאת קשה מדוע הקצף על עם ישראל בגין חטא העגל הוא כה גדול, שבל עת שעם ישראל נענש על עוון כלשהו, הקב"ה מתחשבן איתו גם על חטא העגל? דבר זה נלמד מהנאמר בפרשתנו: "וביום פקדי ופקדתי" - "אמר רבי יצחק: אין לך כל פורענות ופורענות שבאה לעולם שאין בה אחד מעשרים וארבעה בהכרע ליטרא של עגל הראשון" (סנהדרין ק"א, ע"א).

הרא"ש מקשה: "משמתו המשתחווים לעגל, מהו אומר ובוים פקדי ופקדתי עליהם חטאתם? ויש לאמר על אותם שהיה להם למחות. וקשה הלא הרגו לחור שמיחה בהם? ויש לומר (שלא מיחו) על אותם שאמרו אלה אלוהיך ישראל, ולא השתחוו יש פקידה". משתמע מדברי הרא"ש, שבגין אלה מעם ישראל שהיו יכולים למחות באלה שרק אמרו (ולא עשו) אלה אלוהיך ישראל, עם ישראל נענש על כך לדורות. כאשר משה רבנו רואה את העגל, אומרת התורה "וירא משה את העם כי פרו(ו)ע הוא כי פרעה אהרן לשמצה בקמיהם": (ל"ב, כ"ה) לאמור, על ידי כך שאהרן איפשר את עשיית העגל נחשף העם לשמצה בידי אויביו. וכך פירש רש"י: "להיות הדבר הזה לגנות בפי כל הקמים עליהם". מוסיף על כך הספורנו: "...זה, כי אף על פי שלא כולם ולא רובם נקהלו על אהרן היו כולם לשמצה על שלא מיחו בקמים."

רואים מהאמור את חשיבות הערבות ההדדית, שפן שלה הינו חובת המחאה, שעם ישראל נענש לדורות על כך שבחטא העגל לא מיחו בחוטאים ועל כך יהיה גם לשמצה בפני אויביו.

הענישה החמורה על

חטא העגל לעם

ישראל לדורותיו,

הנובעת מכך שלא

מיחו בחוטאים, מראה

את החשיבות הרבה

שמייחסת התורה

לחובה זו

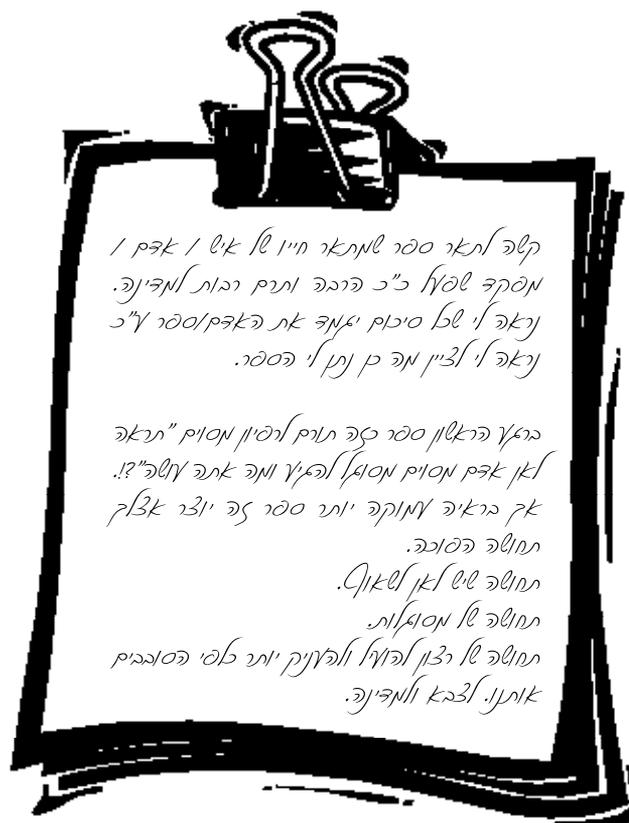


בניה ריין

נולד בקרני שומרון, נהרג במלחמת לבנון השניה ביט' אב התשס"ז בקרב על סלוקי, במסגרת פינוי פצועים. בן 27 היה בנופלו.

במהלך כל חייו התחבר בניה גם לאחרים ממנו, ולקח אחריות על האחר. בין אם בלימוד מושגים יהודיים לקצינים חילוניים, בין אם בהתנדבות בחינוך מיוחד, ובעיקר במלחמה האחרונה בה התנדב לשרת במלחמה וחזר במיוחד מחו"ל. הוא הקים ביוזמתו את צוות החילוץ, שנקרא "כח בניה" ויצא עשרות פעמים לחלץ ולסייע לחיילים רבים מגדודים שונים. בטנק של "כח בניה" היו ארבעה חיילים שונים זה מזה בכל: בניה (המתנחל הדתי), אורי גרוסמן (השמאלני ממבשרת), אדם גורן (קיבוצניק) ואלכס בונימוביץ (עולה חדש), לכן כונה הטנק "כור ההיתוך". אכן החברה הישראלית כולה יוצגה בטנק זה. אנשים אחרים זה מזה, אך לוקחים יחד אחריות גם על האחר...

סיכום עבודה על הספר של יוני נתניהו:
(נכתב בעת קורס צוערים ע"י סרן בניה ריין הי"ד)



דבריו של בניה מתאימים כל כך גם לו עצמו. היכרות עם מהלך חייו יכולה להביא לריפיון, מתוך המפגש עם הגודל, ויכולה לבנות תחושה של רצון להיות ולו מעט כמוהו.



מתנדב עד הטוף

מאת עפרה לקס 23.3.07

מתוך "בשבע"

"בניה היה כל-כך מושלם שידעתי שהוא רק פיקדון, שאני רק שומרת עליו ושהקדוש ברוך הוא ייקח אותו אליו. לא ידעתי מתי זה יקרה, קיוויתי שהוא יתחתן ויביא ילדים. היום אני מבניה שזה שיקול אגואיסטי, ממש דרישה חוצפנית, שהוא ישאיר אחריו אלמנה ויתומים".

כך אומרת חגית ריין, אימו של רס"ן בניה ריין, וממשיכה: "וידעתי עוד משהו, שאני אלך אחריו עם דגל ישראל, שהוא ימות למען המדינה. כשהוא היה נוסע לטיול ידעתי שלא יקרה לו כלום, כי הוא מיועד להיות הרוג מלכות, לעלות השמימה באמצע מלחמת מצווה".

רב סרן בניה ריין נהרג במלחמת לבנון השנייה, בעיצומו של ניסיון לחילוץ פצועים. במלחמה האחרונה הוא סיכן את עצמו עשרות פעמים כדי להציל, להביא אספקה ולסייע במידע מודיעיני. בשבוע שעבר הכריז אלוף פיקוד המרכז על הענקת צל"ש לבניה ולצוות הטנק שלו, שנפגע ישירות מטיל שהרג את ארבעת יושביו. "הצל"ש הזה לא חידש לנו הרבה", אומר שמעון האב. "הוא עשה רק דבר אחד, שבמקום שיזכרו כל הזמן על הפשלות והמחדלים, יזכרו על החיילים והקצינים ועל סיפורי הגבורה של המלחמה הזאת. זה עושה יחסי ציבור למסרים ולמורשת שהם השאירו אחריהם".

ככל שזה נוגע לבניה, 'מסרים' פירושה צניעות, התנדבות, יושר ומסירות. ומבחינת ההורים, כל אלה הם 'כוח בניה' האמיתי. כוח שנושאים היום פקודים וחברים, מכרים וקרובים, וגם סתם אנשים שפגשו את בניה בדרך.

מתנדב בחופשות

על השולחן בפינת האוכל של משפחת ריין פזורים אלבומי תמונות ומחברות, וקטעי מכתבים של בניה ועליו. מן התמונות נשקף גבר צעיר ויפה, עיניו הבורקות משרות ביטחון וישירות. אתמול היו כאן החברים, שהגיעו לשיעור החודשי והפכו בתמונות ובזיכרונות. הם בונים אתר אינטרנט שיציג את דמותו ואת מורשתו.

המפגש איננו קל לשמעון וחגית, ולא רק בגלל הקושי לחשוף ולגעת בכאב. "בכל פעם שאני מדברת עליו אני מבקשת ממנו סליחה, כי כל חייו הוא ברח מהכבוד. אבל אני חייבת לספר עליו, כי אני רוצה להעביר הלאה את המורשת שלו". בניה, הבן השלישי למשפחת ריין, נולד בקרני שומרון לפני 27 שנים, הברית הראשונה במועדון היישוב. הוא למד ביישוב מגיל הגן ועד חטיבת הביניים. את התיכון עשה בישיבת 'נתיב מאיר' בירושלים.

בתקופת התיכון נהג בניה לבלות את החופשה הגדולה בדרך משלו: הוא היה רץ מקייטנה של איל"ן לקייטנה של 'זיכרון מנחם', ומהתנדבות כזאת לאחרת. חגית: "הייתי אומרת לו: 'בניה, קצת חופש', אז הוא היה אומר: 'אמא את לא מבניה, בישיבה לא מתנדבים, אז אני צריך לעשות את זה עכשיו'".

בכל שנות ילדותו גילה בניה רגישות לסביבה, אם זה כשהיה בן שמונה, כשנקש על דלת ביתו של ילד חדש ביישוב והודיע לו: "אני כאן אם תצטרך משהו", ואם כשביקר את ילד השכנים שחלה, כשבידו שוקולד ובפיו איחול: "שיהיה לך משהו מתוק".

אחר-כך הקימו בניה וחבריו לייסד קרן על שם חברם, מתניה ציינורט, שמארגנת פעילות התנדבותיות עבור השישית והשביעית בישיבת 'נתיב מאיר', ובכך היה גם תיקון לתחושת חוסר הנתינה שהיתה להם כשהיו בישיבה. מאז שנפל בניה הפך שמה של הקרן ל'קרן רעים', על שם שני החברים. בניה הפך להיות מהמונצחים. מאיפה המנוע לפעילות החסד הזו שלו?

אני שואלת וההורים מגמגמים. אמו של בניה, חגית, היא עובדת סוציאלית במקצועה, ועוסקת בליווי אלמנים ואלמנות כבר שנים ארוכות. בכיסה זכויות רבות על בניה ושיקום של משפחות. אנשי קרני שומרון יודעים לספר שהיא גם מהווה כתובת עבור כל מי שזקוק לסיוע ביישוב. 'חסד' הוא מושג מוכר בבית הזה. אין ספק שבניה דומה לאמו, ולא רק חיצונית.

בסיום התיכון למד בניה במשך שנה וחצי בישיבת 'תורת החיים' בנווה דקלים, וסיפר לחברו שהוא לומד "הרבה הרב קוק" כדי להגיע ספוג באהבת העם והארץ לפרק הצבא.

מצטיין בשקט

חבר סיפר להורים של בניה, שכבר בהיותם בני 13 אמר לו בנם כי הוא ילך לשריון. "זו לא חכמה ללכת רק לסיירות", אמר בניה הקטן. "גם בשריון צריך את הטובים. אני אגיע עד תפקיד מח"ט, כי עד אז אפשר להשפיע, אחר-כך אני אעזוב".

וכך היה. בניה, בעל כושר טוב (נהג לרוץ מרתונים) ומוטיבציה גבוהה, התגייס לשריון והגיע לקורס קצינים, שאותו סיים בהצטיינות. חגית: "הוא לא סיפר לנו שהוא מצטיין, ובטקס, כשקראו את שמו ברמקול הסתכלתי ימינה ושמאלה, ממש התפדחתי. בסיום הטקס אמרתי לו: 'בניה, למה לא סיפרת לי?' והוא ענה בנחרצות: 'אמא, ככה תאהבי אותי'".



בונים אחריות

יותר או פחות? זה מה שמשנה לך? נכנעתי ואמרתי לו: 'אתה צודק'.

בסיום הקורס נשאר בניה בשיזפון והדריך קצינים. בקיץ תשס"ג הוא החל את לימודיו באקדמיה הצבאית, תכנית אקדמיזציה לקצינים מצטיינים. גם את התואר הוא סיים בהצטיינות, אבל את זה ידעו הוריו רק לאחר מותו, שנה שלמה אחרי שהסתיימו הלימודים. הוא מצדו לא חשב לספר להם בכלל.

בהיותו באקדמיה קיבל כל קצין פרויקט חברתי. הרוב נטשו אותו באמצע, אבל בניה התעקש להתמיד. המשימה שלו היתה קידומו של בחור מ'בית השנטי', בית לנערים ונערות שנפלטו ממסגרות שונות. בניה החליט שהוא יעביר את הבחור בגרות, ובמאמצים רבים השניים אכן הצליחו. לאחר המלחמה הודיע הנער להוריו של בניה כי הוא עומד להתגייס לצה"ל.

בשנתיים שהיה באקדמיה הפך בניה, שלא בכוונה, למדריך למורשת ישראל. הכול החל בצום גדליה, כשהוא הודיע למפקד שלא יוכל לרוץ עקב הצום. המפקד ביקש ממנו להסביר מהו הצום הזה, וכששמע את ההסבר ביקש מבניה לשתף את כל החיילים בידע שלו. מאז, לאור ההתעניינות, נהג בניה להכין שיחה קצרה על כל חג או מועד ולהעביר אותה לחיילים.

בדרכו בצבא רכש בניה חברים רבים, רובם לא דתיים. הוא לא החזיק בתיאורית 'העגלה הריקה', והאמין שיש מה ללמוד מהם ומהערכים שלהם. מנגד, הם כיבדו אותו, השלימו לו מניין אפילו בלי שיבקש, הכינו לו אוכל כשר בשמחות שלהם, ובתום המלחמה סיפרו החיילים איך הוא קידש בשבת על מיץ מקופסת שימורי תירס, ושר איתם את השיר של עוזי חיטמן ("אדון עולם").

המ"פ המסתובב

בתום לימודי האקדמיה הפך בניה למפקד פלוגת טירונים. הוא הדריך פלוגה במשך ארבעה חודשים, ואחרי כן היה חלק מתכנית פיילוט שבה עוברים טירוני השריון שמונה חודשים תחת סגל פיקוד אחד. נאמן לדרכו, החליט בניה שאם הוא קיבל קבוצת חיילים לתקופה כה ארוכה, הם יתנדבו. הוא לא שאל איש, ובכל יום שישי, במשך שמונה חודשים, נשלחה מחלקה אחרת מהפלוגה שלו ל'בית גיל', בית לאוטוסיטים בגבעתיים. ביום חמישי החיילים היו חוזרים הביתה, וביום שישי בשמונה בבוקר הם היו מתייצבים במוסד הזה, להתנדבות חובה. והפעילות הזאת גם דחתה אימונים. חגית נזכרת איך בניה נכנס באחד השבועות הביתה ואמר בתדהמה: "אמא, יש חיילים שהם בני 18 בארץ הזאת ואף פעם לא התנדבו, את מאמינה?"

מן השנה שבה שימש בנם מ"פ של טירונים, קיבלו הוריו תגובות רבות של חיילים ושל עמיתים לסגל. הם סיפרו שבניה לא הקפיד על דיסטנס, ולמרות שעבור טירונים מפקד פלוגה הוא הדבר הקרוב ביותר לאלוקים עלי אדמות, הוא לא נרתע מלצ'פח את הש"ג ולשאול לשלומן, הקפיד לבקר חיילים בודדים בבתיהם ולהביא להם אוכל, והשתדל שחיילים שפוגשים אותו במקרה לא יצטרכו להצדיע לו. "הם קראו לו המ"פ המסתובב", אומר שמעון, "כי בכל פעם שהוא ראה חיילים הוא הסתובב, כדי שלא יצטרכו להצדיע לו".

בתום מסלול ההכשרה הזה קיבל בניה את התואר מ"פ מצטיין, הפלוגה שלו היתה המצטיינת וכל שלוש המחלקות שתחתיו גם הן קיבלו 'מצטיינות'. גם את זה גילו ההורים רק בשבעה, כי כשהם ביקשו לבוא לטקס הסיום הוא סירב בתואנה שזה יעשה לו 'פדיחה'. "כשבניה חזר מהטקס, שאלתי אותו: 'איך היה?' אז הוא אמר: 'היה בסדר, אבל אל תשאלו' - האוטוסיטים לא יכלו לבוא כי ירד גשם. זה מה שהעסיק אותו".

כוח בניה נחליץ לעזרה

המלחמה מצאה את בניה בטיול. הוא היה ב'רגילה' בין תפקידים. "פעם ראשונה שהוא יצא לרגילה רצינית", אומר שמעון, ומספר: "כל יום הוא היה מתקשר ושואל אותנו אם המג"ד התקשר, אם הזעיקו אותו". בניה, שסיים את הדרכת הטיירונים, היה אמור לקבל כעת פיקוד על פלוגה מבצעית. אבל בעת מלחמה, ולפני שהספיק להכיר את החיילים, סירב המג"ד לתת לו את הפיקוד. אבל בניה לא ויתר. חגית: "הוא הלך לצופים, כל הגדוד היה כאן בתעסוקה. המג"ד אמר לו 'לך הביתה', אבל הוא השיב: 'אני לא הולך הביתה כל עוד תושבי הצפון לא חזרו הביתה. בשביל מה אני בצבא? לאיזו מטרה למדתי כל הזמן הזה?'".

את האימונים החטיבתי שלפני עליית החיילים ללבנון הכין בניה. היה לו ניסיון רב בהדרכה ובאימונים. כעבור שלושה ימי אימון הוא החל לבנות לעצמו כוח חילוץ, שכלל בדרך-כלל שני טנקים, כמה D-9 ונגמשי פומ"ה - הכול לפי המשימה. הכוח, שלא היה כבול לחטיבה זו או אחרת ופעל לפי תושיית מפקדו, לא קיבל שם קוד, אלא נקרא 'כוח בניה'. החיילים התחלפו בכל כמה משימות, כי בניה רצה לתת להם לנח. האיש היחיד שלא נח בכל הסבבים האלה היה בניה.

בגזרה המזרחית שבה פעל בניה היו בעיקר שלוש יחידות: צנחנים, נח"ל ושריון, וחוסר הדיסטנס כלפי פקודים של בניה פעל גם כלפי מעלה, אל בכירים ממנו. הוא עבד ישירות תחת מפקדי החטיבות, והם נעזרו בו רבות. 'כוח בניה' הספיק לעבוד עם הצנחנים, השריון והנח"ל, ולמעשה היה כולבויניק לעניינים שאיש לא העז, רצה או יכול היה לעשות. בסופו של דבר 'הספיק' בניה לפעול לכל אורך המלחמה הקרקעית.



דמות שלווה בכאוס של המלחמה

בעת השבעה הגיעו מנחמים רבים שאמרו להורים: 'בניה הציל אותי'. כך היה כשפומ"ה של ההנדסה הקרבית חטפה טיל נ"ט. "יושבי הפומ"ה לא עיכלו שהם במלחמה. בניה עבר שם, שלף אותם אחד אחד מהפומ"ה והכניס אותם לטנק". עכשיו היו בטנק שלו 12 איש. בעודו מחלץ אותם צעקו עליו חיילי ההנדסה שהוא חונק אותם, כיוון שהוא השליך פצצות עשן כדי למסך את האירוע. "הם סיפרו שהוא אמר: 'עדיף שתיחנקו מהעשן מאשר שתיהרגו'. כשהוא סיים להכניס את השמיני בא עוד נ"ט ופוצץ את הפומ"ה", מספרת חגית.

שמונת החיילים הגיעו לבית המשפחה. החובש שבהם תקע את סיכת החובש בספר המנחמים, הצדיע ואמר: "זה שלך". בניה חילץ את הצנחנים שנלכדו בבית בראב א-תלתין לאחר שחיזבאללה הפגיז אותו, ומאחוריו עוד עשרות חיילי צה"ל. באחת הפעמים, כשהגיע לחלץ פצועים תחת אש ביקשו כמה כלים לסייע לו, אבל הוא גירש אותם ואמר שיחזרו לתוך הבתים, כי מספיק שהטנק שלו מטווח, אין צורך בלקיחת סיכונים מיותרים. חיילים שבאו במגע עם בניה במהלך המלחמה מספרים שהיה רגוע ושקט, אי של ביטחון בים של דאגה ואי וודאות. מי ששמע אותו בקשר, או פגש אותו אפילו לכמה דקות, קיבל כוחות מהשלווה העילאית הזאת. חייל מילואים מבאר שבע שלא הכיר אותו קודם הגיע לקרני שומרון לנחם, וכך כתב: "רק כמה רגעים חטופים במוצב ובארץ אחרת, מלוכלכים מיוזעים, עייפים, עטופים במדים. מתוך כל העטיפות יוצא מבט של צחוק וקריצה וטוב שלא נגמר ולא ייגמר. אתה היית כאן, אבל אתה גם משהו אחר, משהו מלמעלה, משהו קצת גדול מאיתנו". באחת הכניסות של בניה פנימה הוא קיבל פקודה לירות לעבר קבוצת מתבלים, אך סירב ואמר שהוא חושב שאלו הם חיילי צה"ל. הוא הסביר שהאנשים עומדים בקבוצה גדולה, והמתבלים לא פועלים כך. הוא ירד לקראתם עם הטנק הבודד שלו, חשוף וללא חיפוי, ואכן גילה שמדובר בחיילי גדוד 13 של 'גולני'.

שמעון: "הוא לא פחד. ברגע שהוא היה משוכנע לטעמו שהירי לא מוצדק, לא היה לו פחד".
על עשרות פעולות כאלה ודומות להן, יקבלו הוריו של בניה צל"ש בשמו, מאלוף פיקוד מרכז.

ידעתם מה הוא עושה במלחמה?

חגית: "היתה לי שיחה אחת איתו במשך המלחמה שבה שאלתי אותו מה הוא עושה. הוא אמר לי שהוא כוח חילוץ. וכששאלתי מה זה, הוא אמר שאשאל את מוריה אחותו, שנשואה לקצין. הוא לא רצה כל-כך להגיד לי. ידענו רק שהוא נורא עסוק, כי לא היה לו זמן להרים טלפון הביתה, וככה סתם הוא היה תמיד מתקשר, כדי לכבד אותנו. הבית והמשפחה היו לו מאוד חשובים".

"הכול זה הכול"

בניה התגייס לשריון לפני 8 שנים. במעמד הגיוס, בבקו"ם, החלה חגית לבכות. בניה לקח אותה הצידה ושאל: "אמא, מה קורה?". "אמרתי לו שאני שמחה שהוא מתגייס, ושהוא ילך להגן על הבית ועל הארץ שלנו, אבל גם אמרתי שאני מכירה אותו שהוא עושה הכול בשלמות ועד הסוף, לא בגלל שצריך להצטיין, אלא בגלל שהוא ראש גדול. אז הוא לקח אותי עוד יותר הצידה, תפס אותי ככה ביד ואמר לי: 'אמא, אתם חינכתם אותנו לתת הכול, ולפעמים הכול זה הכול, ואת זה תזכרי'".

"את המשפט הזה סחבתי 7 שנים ולא סיפרתי לאף אחד, אפילו לא לבעלי, והלכתי איתו. במלחמה אמרתי לזכרתי, חברה של בניה, 'יש לי משהו לספר לך פעם'. כל יום אמרתי לה את זה, והיא הבינה שמדובר במשהו רציני. כל יום אמרתי לה: 'עוד לא הגיע הזמן'. וכשזה קרה, סיפרתי לה. שחררתי את זה". חגית נושמת נשימה עמוקה. בניה מיעט להטריח את ההורים שלו בענייני הסעות לצבא, ובעצם ביקש מהם עזרה בנושא הזה רק פעמיים. הראשונה, כשהתנדב ללכת ליומיים לכלא צבאי, כשאחד מפקודיו זרק רימון אמיתי במקום רימון דמה ("הוא כל-כך שמח שהלך לכלא. הוא חשב שכל קצין חייב לעבור את החוויה הזאת לפני שהוא שופט את פקודיו"). והפעם השנייה היתה למלחמה. "לקחתי אותו באוטו, וכשנפרדתי ממנו לפני המלחמה ידעתי שנפרדתי ממנו, ובמלחמה פשוט ישבתי וחיכיתי. כששמעתי שנהרגו חיילים הייתי נוסעת הביתה ומחכה. אם עברו שעתיים-שלוש ולא אמרו כלום, המשכתי הלאה. בשבת ההיא, האחרונה, לא מצאתי לי מנוחה. כל הזמן חשבתי על בניה".

עם צאת השבת כתבה האם לבנה כמעט 20 הודעות טקסט, מבקשת שלא יחשוש להעיר אותם משנתם ושיתקשר גם באמצע הלילה. בשעה 2.30 לפנות בוקר צלצל הטלפון וחגית זינקה. היא היתה בטוחה שזה בניה, שקרא את ההודעות ומתקשר להרגיע את הוריו. אבל על הקו היה אבינועם, חתנם של שמעון וחגית, סמג"ד בסיירת אגוז. הוא הודיע לחגית שהוא כאן ושתרד למטה ותפתח את הדלת.

"אמרתי לו איזה כיף, כי גם הוא היה במלחמה". אשתו של אבינועם והבת הנשואה השנייה היו בבית ההורים, כי הבעלים היו מגויסים. חגית היתה משוכנעת שאבינועם קפץ לראות את אשתו והילדים. "ואז אני פותחת את הדלת, ורואה מאה חיילים עומדים לפני. במציאות היו שמונה חיילים, כולל רופא וחובש וקצין העיר, כי הם ידעו שיש כאן הרבה אנשים. זה מראה שאני לעולם לא אשכח. כשפתחתי את הדלת ישר הבנתי. צעקתי 'בניה', וזהו. חלק מבני המשפחה חשבו שהוא הגיע ושמוחו, וחלק הבינו".



לא מתעסקים בפאשלות

העבודה שלך לאורך השנים, עם אלמנים ואלמנות, הכינה אותך במשהו? "כן, זאת הפרוטקציה שהקדוש ברוך הוא עשה לי", אומרת חגית. "אני לא נבהלת מתהליכים שעוברים ושיעברו עלי, אני יודעת מה צפוי לי. ועם מה אני אחיה מעכשיו ועד 120".

יכולת לחשוב שזה יקנה לך חסיונות מסוימת, כיוון שאת עושה חסד עם כל-כך הרבה אנשים שאיבדו את היקרים להם... "הבת שלי אמרה: 'חשבתני שלנו זה לא יקרה, כי את כל הזמן איתם'. אבל אני יודעת שמי שקובע זה הקדוש ברוך הוא".

איך אלמנים ואלמנות שליוויות הגיבו על מה שקרה לך?

"מאוד מאוד קשה. בהספד שלי את בניה ביקשתי מהם סליחה, ואמרתי שלא על מנת זה הכרתי אותם. לא הייתי צריכה להוכיח להם בקרבת דם שאנחנו משפחה, גם ככה הרגשנו כאלה. היו להם הרבה שאלות איך זה קרה לנו. ואני אמרתי להם שלשאל מותר, אבל תשובות אין לי".

חגית ושמעון לא מדברים פוליטיקה ולא מתמקדים בפאשלות ובמחדלי המלחמה, אף-על-פי שהם יודעים הרבה על מה שהתרחש שם, גם בדברים הקשורים לחילוף גופת בנם. זה לא שהם הולכים אחרי החלטות הפוליטיקאים בעיניים עצומות, אבל הם קיבלו על עצמם שלא לעסוק בזה, אלא בחיובי.

איך אפשר לשלוט על המחשבות שלא ילכו לכיוון הזה? הרי מדובר בפאשלות שהן בידי אדם ולא בידי שמים. "קודם כל, יש מישהו למעלה והוא קובע. ואני יודעת שהוא קבע שב-20.40 במוצאי שבת הוא לוקח את בניה, וזה לא משנה מאיזה טיל ואיפה הוא היה ואם זה ביום או בלילה. מה שמחזק אותי הוא הידיעה שהוא נהרג בדרך להציל טנק אחר. בניה נלקח בסוף המלחמה, והקדוש ברוך הוא ייעד אותו להציל אנשים עד הרגע האחרון. כל המלחמה הוא עשה מעשי גבורה, נון-סטופ".

המעניין הוא שכל סיפורי הגבורה והתעוזה אינם מפילים את שמעון וחגית מהכיסא, למרות שדברים רבים גילו על בנם רק אחרי מותו. חגית אפילו לא ידעה מה היתה הדרגה של בניה כשהוא נהרג. הוא נהג לפשוט את המדים בכניסתו לבית, כדי לא להראות את הדרגות. "יש אמהות שאמרו לי: 'לא ידעתי שהבן שלי הוא כזה וכזה', אבל אצלו אין משהו שאני יכולה להגיד שלא ידעתי. אמרתי לך, כל חייו הוא היה צל"ש אחד גדול".

ממשיכים להתנדב

בניה נטמן באדמת קרני שומרון, ביום שלישי, כ"א במנחם-אב. בלוויה נכחו קרוב לעשרת אלפים איש. "היתה לו לווייה כמו לאדמו"ר", מספרת חגית. "אמרתי לו: 'בניה, כל חיך ברחת מהכבוד, תראה מה הקב"ה סידר לך". מדוע החלטתם לטמון אותו בקרני שומרון? אתם לא חוששים מאפשרות של גוש קטיף ב'?" שמעון: "לא הייתה שאלה בכלל".

חגית: "לא היה לנו ספק ספיקא. פה הוא נולד ופה הוא ייקבר, במקום הכי יפה, בוואדי כנא שהוא אהב כל-כך. נושא הגירוש מגוש קטיף השפיע מאוד על בניה", היא ממשיכה. "ברוך ה' הוא לא היה שם. הוא רק לקח אחר-כך את החיילים שלו במסגרת סדרת חינוך, לעזור ולפרק חממות. היה לו קשה מאוד עם הנושא הזה, והוא אמר לי: 'אמא, אם תהיה התכנסות אני לא בכיס של הצבא, אני חתום לעוד שנה-שנתיים. תגידי, ללכת לנהל בית ספר בשדרות זה לא שליחות? הוא נשאר בצבא כל זמן שהוא הרגיש שהוא יכול לתרום. הוא הרגיש שהוא מחנך בצבא. הוא היה מחנך בנפשו".

בעת השבעה, אמרה חגית למח"ט שבא לנחם כי היא רוצה שההתנדבות ב'בית גיל' תימשך. ואכן, ההורים כבר נכחו בטקס הסיום של מחזור הטירונים הקודם, שהקפיד להתנדב שם, וגם המחזור הנוכחי, ממשיך במסורת. למרות שחגית שלמה מאוד עם מעשיו של בניה לאורך כל הדרך ועד רגעיו האחרונים בעולם הזה, היא מספרת על כאב חונק, עוצר נשימה, ועל נדודי שינה: "האינסטינקט הכי בסיסי של אמא זה להגן על הילד שלה, ואף-על-פי שאני יודעת שלא הייתי יכולה להיות במלחמה כדי להגן עליו, לפעמים אני מתעוררת בלילה ושומעת אותו אומר: 'אמא, איפה הייתי? למה לא שמרת עלי?'".

"חבוק את השכולים"

חגית אומרת שהחברה הדתית מחבקת ותומכת במשפחות שכולות ושהמציאות איננה כזאת בחברה החילונית. היא מציעה להביא מהחוסן והחמימות האלה לאחינו שאינם חובשי כיפה. אומרת, ועושה. כשבני המחזור של בעלה, שמעון, הגיעו אליהם לביקור לפני פורים, היא נתנה לכל אחד מהם שמות של שתי משפחות שכולות לא דתיות, וביקשה שישלחו להן משלוח מנות.

"התגובות היו מדהימות", היא מספרת. "אנשים סיפרו שהם לא הצליחו לצאת מבתי המשפחות שעתיים ושלוש, כי האנשים כל-כך רצו לספר, וסוף סוף היה מי שהקשיב". גם לפני פסח, היא אומרת, זו הזדמנות להיכנס לשכן או מנח, ואפילו למשפחה שכולה שלא מכירים, ולהעניק לה חום, אהבה והזדהות. מבחינתה, גם זה אחד המסרים של בניה, שאהב חילוניים ודתיים כאחד.



לצד הדברים החמים שהיא מרעיפה, חגית גם מבקשת לתקן משהו בכל הקשור לקבלת האבל, בעיקר בציבור הדתי: "החברה שלנו לא נותנת להתאבל. אנשים לא יכולים לראות אנשים עצובים, במיוחד בן אדם שהוא כאילו חזק. חגית, אני לא יכולה לראות אותך בוכה, אומרת לי חברה. את יודעת מה? אל תסתכלי. אני במקום שמותר לי לבכות ואני צריכה לעשות את זה, וזה חשוב. לא סתם יש לנו שבעה ושלושים ושנה. את רואה אותי בוכה? תנגבי גם את דמעה, מה יש? הכאב הוא גדול".

יש לכם חתן, סמג"ד ב'אגוז' וכן שהתגייס לפני ימים ספורים ל'גולני'. איך חותמים ואיך מתמודדים עם החששות? חגית: "מי שחותם זה הקדוש ברוך הוא. הוא חותם לכל אחד את שנותיו. לנו ברור שזו הדרך, זה הבית שלנו וזו הארץ שלנו. זה שהלילות שלי עוד יותר יהיו לבנים, זו בעיה שלי, אבל מי אמר שקל להיות יהודי? תסתכלי על המציאות, יש מסביבנו אויבים שרוצים אותנו במקום אחר, אז זה התפקיד שלנו ואין בכלל ספקות. אנחנו גאים בכך שהחתן שלנו מחנך כבן תורה ומוביל חיילים למלחמת מצווה, ואנחנו מתגייסים לעזור לבת שלנו, אשתו, שילדה לפני שבוע את הילד הרביעי. כל זה ברור לי, אני מסתכלת למעלה ויודעת שבניה היה מתאכזב אם זה היה אחרת".

"בדמייך חיי"

החודשים שחלפו מאז נקטף בניה היו תערובת בלתי אפשרי של עצב ושמחה, אובדן והתחדשות במשפחת ריין. "זה ממש בדמייך חיי", אומרת חגית ומפרטת: בלילה שבו באו לבשר את הבשורה המרה, נתקפה מורשה, הבת הרביעית במשפחת ריין, בצירי לידה. כעבור 24 שעות נולד בניה-אורי.

"כשקמנו מהשבעה הלכנו לעשות ברית, כשחזרנו מהאזכרה של השלושים עשינו פדיון הבן. יום אחרי השלושים, ביום שישי, היום שבו בניה היה מגיע, עשינו וורט לבת החמישית, בת-אל".

בת-אל ובעלה רצו להתארס עוד לפני המלחמה, אבל אז החתן גויס בצו 8. המפגש בין ההורים תוכנן לערב שבו בישרו את מותו של בניה. חודש וחצי אחר-כך השניים נישאו, בנוכחות חברים ומפקדים, משפחות שכולות ואחים לנשק.

איך עושים את זה?

"זה היה קשה, אני התפללתי מיום הוורט שיהיה לי כוח לשמוח עם הבת שלי. וביקשתי מבניה, שכמו שהוא התחשב בי בחייו, כך במותו. קמתי ביום החתונה והוא התיישב ככה עלי, מחייך. לאורך כל היום, ברגעים שרציתי להישבר הוא הרגיע אותי ואמר: "אמא, אני פה". בחתונה, מספרים שמעון וחגית, בניה בהחלט נכת. גם בגלל האורחים המיוחדים, גם בגלל גביע הקידושין שהוא קיבל מתנה לבר המצווה אך לא הספיק להשתמש בו כבעל בית, ומעל לכל החופה, שנרקמה לזכרו. במעמד החופה כל הנוכחים התייפחו.

"זה היה קשה, אבל השמחה היתה אמיתית וזה המסר. ברור לנו שבניה רוצה שנמשיך. ואנחנו משתדלים, כמה שזה קשה. זה לא קל, אבל אני יודעת שכמו שאנחנו גאים בו כאן, הוא גאה בנו למעלה".

קטע ממכתב ששלח רס"ן בניה ריין הי"ד לחברתו כרמית שבוע לפני המלחמה (כשהיה ברגילה בטיול בטורקיה)

ראי, בואק אני לתקופה קלה לאנני יודע כצד התפתחו פדברייס. התפקיד לו מ"ם בכל מקרה
ניאב אי תבצין ומאתגך ופמציאות פילראית צולול אצלולו בין ראך קלב לבצתיס...
דצי, לבצין מוצא אני ליוחור אמית בצבא ובאתי צאת לא פיית נלאה, ציבך אפיות דסוק אמית
כדי לבצין תפקיד מ"ם עם תחולת אחייות גדולה לפצאת
ט מה יחול פאדם ואין או ליוחור בחייו?
"אם אדם יל בלביא מה יל או את איך"
עד אליעצון בבא פליוחור פיא פמה.
ואני מבין לפמציב באתי מסתבק בצפון ובצד ובירוי אי לצפ ילפיץ על לרות בצבא. אני יוצב
אפיות מלמחותי ותרם כל יכולתי באחימה, בלביא צפ אני בצבא, אני לא חולל, ומקווב לאצלול
צאת כראוי ומצופס אמני.

